

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Jaarverslag CDA

11 oktober 1980-
31 december 1981

Inhoud:

1. Congres 2
2. Partijraad 4
3. Partijbestuur 7
4. Dagelijks Bestuur 11
5. Presidium 13
6. Commissie Buitenland 14
7. Stichting Kader en Vormingswerk 15
8. Vrouwenberaad 18
9. Voorlichting 20
10. CD/ACTUEEL 21
11. Partijsecretariaat 22
12. Commissie van Beroep 23
13. Financiële Commissie 23
14. Centraal Verkiezingscomité 24
15. Wetenschappelijk Instituut
voor het CDA 26
16. CDJA 29

CDA christen
democratisch
appèl

1. Congres

Fusie-congres 11 oktober 1980 historische dag

„Een ingetogen feest” op „een historische dag”. Zo drukte partijvoorzitter Bukman zich uit in een nabeschouwing op het CDA-congres waar de fusie tussen ARP, CHU en KVP definitief beklonken wordt.

Naast het sluiten van de fusie maken de 2000 congresgangers in het Haagse Congresgebouw een dag vol toespraken van aftredende en aantredende bestuurders mee. Voorzitter Steenkamp wordt erevoorzitter (het eerste besluit van het gefuseerde CDA) en Bukman, tot dan CBTB-voorzitter, neemt de voorzittershamer over. Met een vrijwel identieke unanimitieit worden mw. D. Y. W. de Graaff-Nauta en de heer P. H. van Zeil tot ondervoorzitters gekozen. Penningmeester A. H. A. Veenhof en secretaris M. Smits maken het partijpresidium compleet. Voor de ondertekeningen van het fusieprotocol houden de voorzitters van de fusierende partijen korte toespraken die gekenschetst worden als „bemoedigende zwanezangen”. Toespraken van fractievoorzitter R. F. M. Lubbers, premier A. A. M. van Agt en de kersverse partijvoorzitter ontbreken niet. Unaniem bekrachtigt het congres de ontwerp-tekst voor het Program van Uitgangspunten evenals het fusieprotocol. Dit laatste onder notarieel toezicht. Verder wordt op deze dag het eerste exemplaar van het boek „De groei naar het CDA” door P. H. Kooijmans namens de Wetenschappelijke Instituten aan P. A. J. M. Steen-

Een blik in de zaal tijdens het druk bezochte fusie-congres

kamp aangeboden. Over dezelfde federatieve fase voorafgaande aan de fusie wordt een historisch filmoverzicht getoond. Tenslotte wordt in een speels intermezzo verslag gedaan van het resultaat van de actie „CDA onder één dak”.

Met deze actie is ten behoeve van de huisvesting van het landelijk CDA-secretariaat aan de Dr. Kuypersstraat bijna een miljoen gulden bijeengebracht, plus 2 miljoen gulden aan obligaties. ■

Voorjaarscongres kiest Van Agt als lijsttrekker en stelt formatiecriteria vast

Normaal gesproken komt het CDA-congres 1 maal per twee jaar bijeen. Een uitzondering hierop wordt in de statuten gemaakt voor het jaar waarin de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatsvinden. Ruim voor die verkiezingen moet het CDA-congres bijeenkomen. Vandaar dat binnen 5 maanden na de fusie op 21 februari 1981 het CDA-congres reeds voor de tweede maal vergaderd en evenals de eerste keer vindt dit plaats in Den Haag. Zoals gebruikelijk start het congres met een openingstoespraak van partijvoorzitter Bukman die in zijn rede duidelijk stelt dat het CDA geen voorkeur voor een bepaalde coalitie voor de verkiezingen zal bepleiten.

Daarna wordt de tekst van het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan” bekrachtigd. Het congres heeft immers niet het recht om dit programma nog te gaan amenderen. Dat is op de twee voorafgaande vergaderingen van de partijraad reeds uitvoerig gebeurd. Naar aanleiding van het verkiezingsprogramma wordt nog omstandig gediscussieerd over de toekomstige organisatie van de politiek. Moet dit in provinciaal of in lokaal verband geschieden? Een Friesche resolutie die

voor provinciale politiek pleit wordt tenslotte aangenomen mede na positieve adviezen van premier Van Agt en minister De Ruiter van Justitie. Het programma blijft echter onveranderd in zijn keus voor lokale politiek. Een resolutie waarin wordt uitgesproken dat het CDA niet zal pleiten voor het afschaffen van de vrijstelling van dienstplicht wegens het bekleden van een geestelijk ambt alvorens hierover overleg heeft plaatsgevonden met de kerken wordt met grote meerderheid aanvaard. Vervolgens kiest het CDA-congres evenals in 1977 de heer A. A. M. van Agt tot lijsttrekker.

De gemeentelijke afdelingen die het recht hebben om tegenkandidaten te stellen hebben daar geen gebruik van gemaakt. Vandaar dat het congres de voordracht van de partijraad van 31 januari 1981 volgt. Met slechts 22 stemmen tegen en 2 onthoudingen wordt premier Van Agt voor de tweede maal lijsttrekker. Na een korte toespraak van CDA-fractievoorzitter R. F. M. Lubbers stelt het congres in het middagedeelte een viertal formatiecriteria vast. Bij de formatiebesprekingen zal het CDA uitgaan van het eigen programma, de verkiezingsuitslag, het streven naar

een parlementair meerderheidskabinet op brede basis en de gelijkwaardigheid van de coalitiepartners. Eveneens stelt het congres een zevental beleidspunten vast. Deze bevatten het op peil houden van de ontwikkelingssamenwerking; het scheppen van nieuwe economische perspectieven voor economie en werkgelegenheid; het fundamentele behoud van het sociale zekerheidsstelsel; aandacht voor de woningnood; steun voor stads- en dorpsvernieuwing; een gelijkwaardige positie voor de culturele minderheden in Nederland; een samenhangend welzijnsbeleid; en een vrede- en veiligheidsbeleid met nadruk op de handhaving van mensenrechten en terugdringing van de rol van kernwapens. Voorts spreekt het congres zich uit over de politieke situatie in El Salvador waarin buitenlandse inmenging afgewezen wordt en gepleit wordt voor een wapenstilstand en vrije verkiezingen onder toezicht van de Verenigde Naties. Het congres wordt besloten met een toespraak van de lijsttrekker, tevens minister-president, Van Agt. Deze werkt in een bijna een uur durende rede een aantal beleidspunten van het CDA-programma nader uit. ■

Politieke verklaringen congres

Formatie-criteria

Het Congres van het CDA, op zaterdag 21 februari 1981 in Den Haag bijeen, overwegende dat op 26 mei 1981 de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer zal plaatsvinden en gehoord de discussie van het Congres, spreekt als zijn mening uit, dat het CDA na de verkiezingen, bij formatiebesprekingen betrokken, uitgaat van de navolgende criteria:

1. het CDA-verkiezingsprogram;
2. de verkiezingsuitslag;
3. de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd.
4. de gelijkwaardigheid der coalitiepartners. ■

Partijvoorzitter Bukman feliciteert premier Van Agt met diens verkiezing tot lijsttrekker

Zeven beleidspunten

Het Congres van het CDA, op zaterdag 21 februari 1981 in Den Haag bijeen, overwegende dat op 26 mei 1981 de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer zal plaatsvinden, en gehoord de discussie van het congres, spreekt op basis van het program „Om een zinvol bestaan” waarin centraal staan gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid, uit dat:

1. de ontwikkelingsinspanning van Nederland ten minste op het reeds bestaande niveau blijft;
2. het beleid voor de komende (kabinets)periode gericht moet zijn op het creëren van nieuwe perspectieven voor de nationale economie en de werkgelegenheid, onder meer door:
  - a) sterke bevordering van deeltijdbanen, in het bijzonder ten behoeve van gedeeltelijk arbeidsongeschikten, jongeren en vrouwen;
  - b) extra stimulansen voor de zwakke regio's;
  - c) stimulering van vernieuwing in het bedrijfsleven, gericht op perspectieven-biedende producties;
  - d) versterking van de concurrentiepositie van Nederland;
  - e) verdere uitbreiding van de medezeggenschap;
  - f) inkomensmatiging naar draagkracht; daartoe is onvermijdelijk dat het beleid erop is gericht metterdaad voor echte minima de koopkracht te handhaven;
3. fundamente van ons stelsel van sociale zekerheid behouden moeten blijven en dat de uitstoot van mensen naar de sociale verzekeringen moet worden afgeremd;
4. een forse inspanning moet worden geleverd ter bestrijding van de woningnood en voor de stads- en dorpsvernieuwing; en dat van de burger een grotere bijdrage wordt gevraagd die in overeenstemming is met de kwaliteit van zijn huis, met inachtneming van het draagkrachtbeginsel;
5. een gelijkwaardige plaats van de culturele minderheden in ons land wordt bevorderd;
6. in een samenhangend welzijnsbeleid prioriteit wordt gegeven aan hen, die moeilijk voor zichzelf kunnen opkomen en zorgen;
7. in het kader van een in het bondgenootschap te voeren vredes- en veiligheidsbeleid de mensenrechten centraal staan, waardoor een hoopgevend perspectief aan mensen kan worden geboden, en het wordt onder meer gericht op terugdringing van de afhankelijkheid van kernwapens.

Het Congres doet een appèl op de andere politieke partijen en het Nederlandse volk in de geest van „Samen verantwoordelijk” de huidige problemen aan te pakken. ■

Huisstijl

Het raamaffiche tijdens de campagne voor de Tweede Kamer

El Salvador-Resolutie

Het Congres van het CDA, bijeen op 21 februari 1981 in Den Haag, overwegende,

1. dat in El Salvador als gevolg van de voortdurende schending van mensenrechten en het uitblijven van hervorming van onrechtvaardige maatschappelijke structuren een op burgeroorlog gelijkende situatie is ontstaan;
2. dat vaststaat, dat zowel de Sovjet-Unie als de Verenigde Staten in de gevechten in El Salvador ingrijpen door de levering van wapens, resp. het zenden van „adviseurs”;
3. dat de aldus mogelijk gemaakte gevechten tussen troepen van de militaire junta en de oppositie dagelijks onnoemelijk veel leed aanrichten onder de burgerbevolking;
4. dat er duidelijke aanwijzingen zijn, dat de troepen van de junta zich schuldig maken aan moord en doodslag onder niet direct betrokken burgers, zoals bleek bij de moord op Amerikaanse nonnen enkele maanden geleden;
5. dat er dan ook op zijn minst twijfel bestaat aan het vermogen van de militaire junta en de op haar steunende regering om het vertrouwen van de bevolking te winnen en zodoende de noodzakelijke maatschappelijke hervormingen door te voeren;
6. dat het bewind daarom ten onrechte een zekere legitimatie ontleent aan het feit dat christen-democraten, zoals president Duarte in die regering functies vervullen;
7. dat door de situatie in El Salvador delen van de bevolking verstoken dreigen te raken van elementaire voorzieningen, zoals voedsel;
8. dat het principieel onaanvaardbaar is in internationale conflicten of binnenlandse conflicten met internationale aspecten de levering van voedsel te hanteren als wapen;
9. dat er geen reden is voedselhulp stop te zetten zolang niet met grote waarschijnlijkheid gezegd kan worden, dat dergelijke hulp niet bij de getroffen bevolking terecht komt;

SPREKT UIT,

1. dat iedere inmenging in El Salvador door het leveren van wapens of het zenden van „adviseurs” moet worden veroordeeld;
2. dat in El Salvador op korte termijn een staakt het vuren tot stand moet komen, waarna onder toezicht van de VN algemene en vrije verkiezingen moeten worden gehouden, zodat de bevolking van El Salvador haar eigen toekomst kan bepalen;
3. dat christen-democraten die in het huidige bewind functies vervullen niet langer verantwoordelijkheid mogen nemen voor de daden van de militaire junta en haar troepen;
4. dat de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschap komende week onverwijld het voorstel van de Europese Commissie om humanitaire hulp (waaronder voedsel) te verlenen aan de getroffen bevolking van El Salvador via o.a. het Rode Kruis, dient te aanvaarden; en gaat over tot de orde van de dag.
5. Doet een klemmend beroep op de Nederlandse regering in het bijzonder nu zij het EG-voorzitterschap bekleedt in overleg met de VS-regering te treden teneinde tot deëscalatie van de heilloze strijd via politieke oplossingen te komen bij voorkeur in het kader van het Andes-Pact en de OAS.

Het bestuur tijdens de behandeling van het verkiezingsprogramma op de partijraad.

2. Partijraad Partijraad stelt in twee zittingen verkiezings- programma vast

De eerste bijeenkomst van de CDA-partijraad vindt plaats op 31 januari in Amsterdam. Met een grote opkomst wordt een – naar zal blijken – nog grotere agenda afgewerkt. Naast de redevoeringen van partijvoorzitter Bukman, fractievoorzitter Lubbers en fractievoorzitter van de Senaatsfractie prof. Van Hulst staan als belangrijkste punten op de agenda het maken van een voordracht t.b.v. het Congres inzake het lijsttrekkerschap.

Ter vergadering ligt een voorstel van het versterkt partijbestuur om mr. A. A. M. van Agt bij enkelvoudige kandidaatstelling op de voornoemde voordracht t.b.v. het congres te plaatsen. Vanuit de partijraad wordt ook fractievoorzitter drs. R. F. M. Lubbers als kandidaat voor het lijsttrekkerschap naar voren geschoven. Deze kandidaatstelling wordt door de heer Lubbers ontraden. Met een stemverhouding van 271 tegen 63 wordt premier Van Agt aangewezen als kandidaatlijsttrekker voor het eerstkomende CDA-congres. In een korte rede merkt de heer Van Agt op het CDA-programm volmaakt en onverkort te willen verdedigen.

Verreweg het grootste deel van de vergadering wordt besteed aan de behandeling en vaststelling van het verkiezingsprogramma 'Om een zinvol bestaan'. Ter tafel liggen ongeveer 1200 amendementen. Een bewijs voor de intensieve discussie die hierover in de diverse partijgeledingen is gevoerd, aldus de partijvoorzitter in zijn openingsrede.

De partijraad slaagt erin om na uitvoerige discussie de eerste negen hoofdstukken van het programma vast te stellen. De overige drie hoofdstukken komen op een extra zitting twee weken later aan de orde. De partijraad – wederom in Amsterdam bijeen – stelt deze hoofdstukken waarbij het hoofdstuk Vrede en Veiligheid in een ochtendlange discussie vast. Uitvoerig wordt ook beraadslaagd over het CDA-standpunt inzake de wetgeving rond de organisatie van de politie. Een voorstel om het presidium om de partijraad een uitspraak te laten doen die bij deze reorganisatie prioriteit geeft aan de provincie, nadat op de bijeenkomst van 31 januari een amendement is aanvaard dat kiest voor lokale politie, wordt uiteindelijk niet in stemming gebracht. Partijvoorzitter Bukman hierover: „de discussies zijn vandaag zo onvoorstelbaar orde-lijk verlopen, dat het iedereen opviel toen het even anders liep.”

De bestuurstafel tijdens de behandeling van het ontwerp model gemeente en provincieprogramma op de voorjaarspartijraad

Kabinetsformatie en modelprogramma Staten en Raden centraal op voorjaarspartijraad

Hoewel het gebruikelijk is dat de partijraad slechts 2 keer per jaar bijeenkomt vindt op 20 juni in Apeldoorn reeds de 3e bijeenkomst van de partijraad plaats. Op de eerste twee vergaderingen heeft de partijraad zich beziggehouden met allerlei noodzakelijke voorbereidingen i.v.m. de kamerverkiezingen.

Ditmaal staat de partijraad in het licht van de kabinetsformatie die na de verkiezingen van 26 mei een aanvang heeft genomen.

Toch is dit onderwerp niet alleen aan de orde. Zo is het op deze voorjaarspartijraad verplicht de begrotingen, balansen etc. van alle partijgeledingen vast te stellen. Dit wordt door allerlei fusieperikelen echter doorgeschoven naar de najaarspartijraad.

Verder vindt uitvoerige discussie plaats over de inhoud en uitvoering van bepaalde sinds de fusie geldende reglementen. In een niet afgeronde discussie blijkt dat een meerderheid van de partijraad wel wat voelt voor het schrappen van de leeftijdsgrenzen uit de kandidaatstellingsreglementen.

Deze zaak komt echter terug op de najaarspartijraad.

Eveneens wordt een aantal verzoeken behandeld inzake het verlenen van ontheffing i.v.m. statuten en onverenigbaarheid van functies.

Deze worden veelal gehonoreerd voor zover het combineren van deze functies voor de huidige zittingsperiode betreft. Daarna treden de bepalingen van de reglementen onverkort in werking. Geen ontheffing van de statuten en bepalingen wordt verleend aan een aantal burgemeesters dat tevens deel van de Senaat wenst uit te maken.

Modelprogramma Gemeente en Provincie

Met het oog op de Staten en Radenverkiezingen van 1982 heeft een commissie onder leiding van mr. W. F. de Gaay Fortman een modelprogramma opgesteld voor de Staten en Raden. Dit programma dat na behandeling van de amendementen wordt vastgesteld dient als leidraad voor de gemeentelijke en provinciale afdelingen bij de op-

stelling van hun eigen programma's. In het middag-gedeelte staat de fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt stil bij de actuele politieke situatie rond de kabinetsformatie. In de daarop volgende politieke discussie wordt hierover uitvoerig van gedachten gewisseld.

Met name het punt van het premierschap van het nieuw te vormen kabinet komt veelvuldig ter sprake. Eensgezind stelt de partijraad daarvoor de CDA-fractievoorzitter kandidaat. In een resolutie vraagt de partijraad tenslotte aan de CDA-Tweede Kamerfractie zich intensief bezig te houden met de problemen rond opvang en opname van christen-Turken in ons land.

Politieke verklaring partijraad

Christen-Turken

De CDA-partijraad, in vergadering bijeen op 20 juni 1981 in de Schouwburgzaal „Orpheus” te Apeldoorn,

overwegende

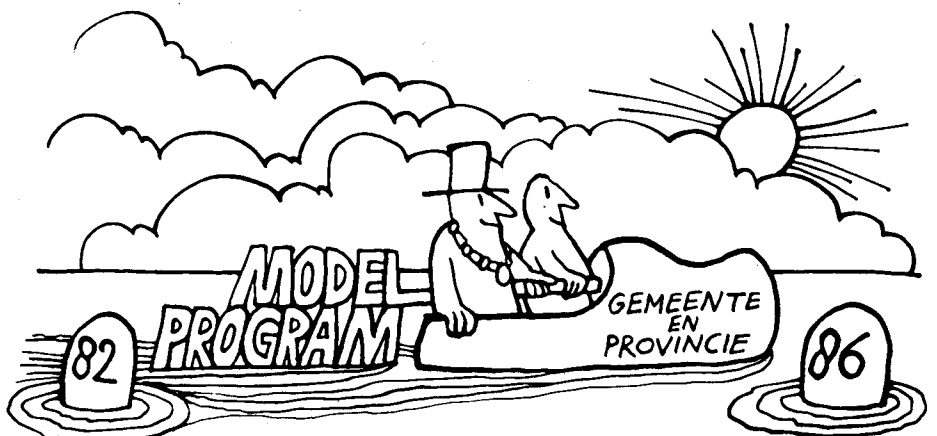
- dat de positie van de christenen uit Turkije

sinds de militaire machtsovername niet verbeterd is;

- dat de groep asielzoekende christen-Turken in Nederland het aantal van ongeveer 1500 personen niet te boven gaat en dat het remmend effect van de ingestelde visumplicht zorg draagt voor een afname van het aantal vluchtelingen en asielzoekers;
- dat de Raad van Kerken in Nederland zich inspant om een blijvende goede oplossing te zoeken voor de in de Nederlandse kerken verblijvende groep en daarvoor nog enige tijd nodig heeft;

Roept de CDA-fractie in de Tweede Kamer en de partij op zich intensief bezig te blijven houden met de opvang en opname van christen-Turken;

Verzoekt de CDA-fractie in de Tweede Kamer er bij de regering met klem op aan te dringen geen maatregelen te nemen tegen de groep asielzoekende christen-Turken zolang het door de Raad van Kerken ingestelde onderzoek naar een blijvende goede oplossing niet is afgerond, en gaat over tot de orde van de dag. ■

Veel aandacht voor Vrede en Veiligheid op najaarspartijraad

De najaarspartijraad van het CDA vindt op 21 november in Breda plaats. Op dezelfde dag vindt in Amsterdam de grote Vredesdemonstratie plaats. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ook in Breda het thema Vrede en Veiligheid in alle toespraken voorkomt.

Partijvoorzitter Bukman zet uiteen waarom het CDA positief wilde inhaken op de demonstratie. Hij noemt het teleurstellend dat het organisatiecomité de CDA-spreker voor deze demonstratie afgewezen heeft. De partijvoorzitter evenals premier Van Agt en fractievoorzitter Lubbers gaan uitvoerig in op de CDA-benadering ten opzichte van Vrede en Veiligheid. In resoluties wordt dit nog bekrachtigd.

Uitvoerige discussie vindt plaats over de onverenigbaarheid van functies in het bijzonder over de combinatie van het lidmaatschap van de Eerste Kamer en dat van het burgemeesterschap. De partijraad handhaaft zijn standpunt eerder ingenomen op 20 juni te Apeldoorn n.l. dat deze onverenigbaarheid gehandhaafd dient te blijven. In het hierop betrekking hebbende geval van mevr. Van Soest te Arcen stemt de partijraad in met een bestuursvoorstel inzake het instellen van een commissie van onderzoek.

Zoals vermeld bij de partijraad van 20 juni werd toen besloten de jaarstukken 1982 door te schuiven naar de najaarspartijraad. Deze zaken komen nu in extenso aan de orde. Het vertrouwen in de penningmeester c.s. blijkt groot; immers al diens begrotingen worden unaniem goedgekeurd. Het langst wordt bij dit agendapunt over het contributiesysteem gesproken.

Een andere zaak die ook al op de voorjaarspartijraad speelde zijn de leeftijdsbepalende bepalingen in de verschillende kandidaatstellingsreglementen. Een voorstel om deze bepalingen te schrappen wordt door de partijraad aanvaard. Dit tot grote vreugde van de ouderenbonden waarmee door het bestuur over deze kwestie reeds gesproken is.

Geen moeite blijkt de partijraad te hebben met het voorstel de naam „Stichting Studiecentrum CDA” te wijzigen in Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

In het middagedeelte van de partijraad wordt n.a.v. de rede van fractievoorzitter Lubbers gediscussieerd over actuele politieke zaken zoals de kabinetsformatie en de algemene beschouwingen n.a.v. de regeringsverklaring. De politieke discussie mondt uit in een aantal resoluties waarvan een viertal aanvaard wordt.

Zo spreekt de partijraad zijn vreugde uit over de totstandkoming van het kabinet Van Agt II.

Gepleit wordt voor een financieel sociaal-economisch beleid dat de problemen werkelijk met voortvarendheid aanpakt.

Over het bewapeningsvraagstuk spreekt de partijraad uit te kiezen voor terugdringing van de

bewapening langs de weg van onderhandelingen. In lijn met zijn program moet het CDA zich blijven inzetten voor nucleaire wapenbeheersing en -vermindering in Oost en West.

Voor wat betreft de onderhandelingen in Genève tussen de Verenigde Staten en de Sowjet Unie sluit de partijraad zich aan bij het standpunt van de CDA-fractie in de Tweede Kamer ingenomen bij de algemene beschouwingen.

Kennis neemt de partijraad van de CDJA-verklaring over de Vredesdemonstratie van 21 november.

De bijeenkomst van de partijraad wordt besloten met een uitvoerige rede van premier Van Agt en een moment van dank aan vice-voorzitter P. H. van Zeil die het vice-voorzitterschap neerlegt wegens het aanvaarden van het ambt van staatssecretaris.

Politieke verklaringen partijraad

Totstandkoming kabinet

De CDA-partijraad op 21 november te Breda bijeen:

1. Heeft met voldoening kennisgenomen van de totstandkoming van een kabinet op brede parlementaire basis onder leiding van mr. A. A. M. van Agt;

Vindt dat het daaraan ten grondslag liggende regeerakkoord het CDA-verkiezingsprogramma op hoofdpunten in voldoende mate weerspiegelt.

2. Constateert dat de vorming van het tweede kabinet-Van Agt past in de door het CDA-con-

gres van 21 februari jl. geformuleerde formatiecriteria;

3. Doet een beroep op de CDA-fracties en de CDA-bewindslieden zich er voor in te zetten dat het kabinet zich ontwikkelt tot een regeringsploeg die op basis van het regeerakkoord en in een sfeer van wederzijds respect en onderling vertrouwen de moeilijke financieel sociaal-economische problemen van ons land met voortvarendheid werkelijk aanpakt.

Kiezen voor onderhandelen

De CDA-partijraad op 21 november te Breda bijeen:

1. grote zorg uitsprekend over de onheilspellende nucleaire bewapeningswedloop en de toenemende bewapening in de derde wereld;

2. het van groot belang achtend om in samenwerking met anderen alles te doen om de rol van de kernwapens terug te dringen;

3. instemmend met de grote zorg die met de demonstratie in Amsterdam tot uitdrukking wordt gebracht, zoals ook blijkt uit de eerste doelstelling van de demonstratie;

4. onderschrijft de verklaring van het dagelijks bestuur d.d. 16-11-1981 die naar aanleiding van de manifestatie tegen de kernbewapening is uitgegeven en waarin de CDA-visie op wapenbeheersing en wapenvermindering wordt uiteengezet;

5. betreurt vanwege de zo vitale zaak die men zegt te dienen, dat het organisatiecomité van de demonstratie het CDA het woord heeft geweigerd;

6. stelt vast dat het CDA een duidelijk beleid voert gericht op succesvolle onderhandelingen om te bereiken dat nucleaire wapenbeheersing en -vermindering in Oost en West plaatsvindt. Dit beleid bestaat uit:

– het neen tegen het neutronenwapen
– de terugdringing van de korte-afstandswapens

– het voorkómen van middellange-afstandswapens in Oost en West;

7. spreekt uit dat het CDA zich langs de lijnen van haar programma gestaag in bondgenootschappelijk verband zal blijven inzetten voor nucleaire wapenbeheersing en -vermindering in Oost en West.

Onderhandelingen in Genève

De CDA-partijraad op 21 november te Breda bijeen:

kennis genomen hebbend van het standpunt van de regering en de CDA-Tweede-Kamerfractie tijdens de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer over de voorstellen van president Reagan m.b.t. de binnenkort in Genève te starten onderhandelingen over de middellange-afstandswapens in Europa.

Sluit zich met overtuiging bij dit standpunt aan.

3. Partijbestuur

Nieuwe partijorganisatie krachtproef voor partijbestuur

Inleiding

Het nieuwe partijbestuur staat onmiddellijk na de fusie op 11 oktober 1980 voor een ware krachtproef. Leiding geven aan een fonkelnieuwe partijorganisatie die op alle niveaus met nieuwe voorschriften en veelal nieuwe besturen te maken krijgt. Meteen na de fusie moet het bestuur tal van belangrijke beslissingen nemen. Bovendien: belangrijke verkiezingen staan voor de deur.

3.1. Taken

Tot de belangrijkste taken van het partijbestuur kan men kijkend naar de statuten, rekenen:

- de voorbereiding van de besluitvorming en uitvoering van besluiten van partijraad en congres.
- de voorbereiding en organisatie van de verkiezingen voor de leden van de Eerste- en Tweede Kamer der Staten-Generaal en van het Europese parlement.
- het opstellen van ontwerp-(model-)programma's ten behoeve van verkiezingen van vertegenwoordigende lichamen.
- de zorg van de handhaving van statuten en reglementen.
- de zorg voor het beheer van geldmiddelen en eigendommen van het CDA.

En hiermee zijn nog niet alle taken en bevoegdheden opgesomd die het bestuur krachtens artikel 71 van de partijstatuten toekomen. Samenvattend gaat het om: het leiding geven aan alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen het CDA.

3.2. Uitspringende punten

Uitspringende punten zijn in de verslagperiode: 1. voorbereiding van noodzakelijke activiteiten in verband met de verkiezingen van de Tweede Kamer op 26 mei 1981

In concreto gaat het hier om:

- de vaststelling van de ontwerp-tekst van het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan”.
- het behandelen van gravamina die op het verkiezingsprogramma zijn ingediend.
- de aanwijzing van de lijsttrekker.
- de systematiek van indiening van de kandidatenlijsten.

2. Politieke beoordeling van het verloop van de kabinetsformatie.

3. Algemeen politieke bezinning.

Elders in dit verslag leest u meer over diverse kanten van de verkiezingsvoorbereiding. Wij verwijzen u in dit geval naar de verslagen van de bijeenkomsten van de CDA-partijraad en van het CDA-congres.

3.3. Voorbereiding van verkiezingen

In de verslagperiode komt het partijbestuur in totaal 16x bijeen. In het najaar van 1980 2 keer. In 1981 14 keer. Deze frequentie ligt in dit jaar mede zo hoog, vanwege de extra werkzaamheden die de verkiezingen voor het partijbestuur met zich meebrengen. In de maand januari wordt liefst 4 keer vergaderd. In vier zittingen neemt het bestuur de ontwerp-teksten van het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan” grondig door. In de maand maart behandelt het partijbestuur de ingediende gravamina door kandidaat-Kamerleden op het Program van Uitgangspunten en het verkiezingsprogramma. Een gravamen is een zwaarwegend gewetensbezwaar gericht tegen een tekst c.q. tekstonderdeel van het verkiezingsprogramma en/of het Program van Uitgangspunten. De statuten van het CDA bieden deze mogelijkheid. Het partijbestuur erkent 12 gravamina. Deze zijn afkomstig van 11 kandidaat-Kamerleden, onder wie zeven die op dat moment reeds Kamerlid zijn. De gravamina op het verkiezingsprogramma hebben betrekking op:

- het hoofdstuk vrede- en veiligheid, voor wat betreft de kernwapens in het algemeen dienen H. A. de Boer, H. van Ruller, en mevrouw F. J. Laning-Boersema op dit punt bezwaren in.
- de heren S. Faber en J. N. Scholten dienen bezwaren in op artikel 11.8 van het verkiezingsprogramma dat gaat over „het aangepaste antwoord”.
- de heren J. de Boer, B. Hennekam, A. Hermes, P. v.d. Sanden en J.N. Scholten dienden bezwaren in op artikel 11.21. dat gaat over de afschaffing van dienstplicht wegens het bekleeden van een „geestelijk ambt”.
- het partijbestuur heeft een 17-tal brieven ontvangen waarbij opvattingen tot uitdrukking worden gebracht inzake de plaatsing van nucleaire middellange afstandswapens. Het partijbestuur kenmerkt de inhoud van deze brieven niet als gravamen. Dit omdat in geen van die brieven bezwaar gemaakt is tegen de concrete tekst van het onderhavige artikel uit het verkiezingsprogramma. Deze 17 brieven zijn afkomstig van de heren Beinema, Borgman, Buikema, Couprie, Dijkman, Faber, Van Houwelingen, De Kwaadsteniet, De Leeuw, Van der Ploeg, Scholten, Mw. Zuidema-Van Dijk en de heren Esselink, Fernema, Hofstede, Van 't Hoog, Bruins Slot.

Het partijbestuur is van mening, dat voor alle kandidaat-Kamerleden, maar in het bijzonder voor hen die deel gaan uitmaken van de CDA-Tweede Kamerfractie, met of zonder aanvaard gravamen geldt dat er een maximale bereidheid moet zijn tot constructief samenwerken, gericht

op het bereiken van een zo groot mogelijke eenheid in beleid. Partijvoorzitter Bukman kan constateren, dat hem gebleken is dat die bereidheid bij alle betrokkenen aanwezig is.

3.4. Politieke rondblik

In elke vergadering is de politieke rondblik een vast agendapunt. Meestal wordt die verzorgd door de voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie, die adviserend lid van het partijbestuur is. In concreto is het meestal drs. Ruud Lubbers die zich van deze taak kwijt. De gehele verslagperiode wordt vrijwel gedomineerd door de aanloop naar de verkiezingen en het verloop van de kabinetsformatie. Andere zaken die in de politieke rondblik veel aandacht krijgen zijn:

- het loon- en arbeidsvoorwaardenoverleg voor 1982
  - troonrede en miljoenennota
  - de problematiek van vrede en veiligheid
- Het partijbestuur besluit enkele malen een politieke verklaring uit te geven, onder meer over de kabinetsformatie. In de vergaderingen van 1 juni, 25 augustus en 19 september is dit het geval. In de formatie-periode verzorgt ook Van Agt, die tot eind augustus de CDA-Tweede Kamerfractie leidt, een enkele maal de politieke rondblik. De nieuwe plaatsvervangend fractievoorzitter De Graaf verzorgt in de laatste bestuursvergadering van 1981 bij afwezigheid van Lubbers, de politieke rondblik.

3.5. Uitslag

Terug naar de verkiezingen. Het partijbestuur kiest kennisnemend van de verkiezingsuitslag van 26 mei 1981 voor de lijn van het CDA-congres van 21 februari 1981. Het partijbestuur neemt op 1 juni „met voldoende kennis” van de aanwijzing van de heren De Koning en Lubbers tot informateur en van hun opdracht „de mogelijkheden te onderzoeken van de vorming van een kabinet dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging”. Het bestuur wijst tegelijkertijd af het streven naar een zogeheten nationaal kabinet alsook een kabinet dat mede afhankelijk is van gedoogsteun van kleine partijen. Op 25 augustus in het stadium van de informatie, waarbij de formateurs Kremers en Van Thijn hun opdracht enkele dagen daarvoor hebben teruggegeven en prof. De Gaay Fortman tot informateur is benoemd, bevestigt het bestuur nogmaals zijn verklaring van 1 juni 1981. Het bestuur blijft voorts „met het oog op het landsbelang” hame- ren op een voortvarend verloop en een goede afloop van deze formatie die zal leiden tot het beoogde kabinet onder leiding van mr. A. A. M. van Agt. Op 19 september 1981 neemt het bestuur met voldoende kennis van het tot stand gekomen kabinet Van Agt II. Het bestuur herkent

zich in zetel- en portefeuillevreiding van het kabinet. Vindt dat het regeerakkoord het CDA-verkiezingsprogramma op hoofdpunten in voldoende mate weerspiegelt. Geconstateerd wordt dat het kabinet in lijn is met de formatiecriteria van het CDA-congres van 21 februari. Het bestuur vindt het aantal vrouwelijke CDA-bewindslieden wel teleurstellend.

3.6. Aandacht voor Europa

Adviserend lid van het bestuur is ook de voorzitter van de CDA-Eerste Kamerfractie, prof. Christiaanse. Af en toe geeft hij de visie van de CDA-senatoren weer, hij doet dat naar eigen zeggen „met wijde terughoudendheid”. De eerste man van de CDA-Europarlementariërs, drs. Bouke Beumer, eveneens adviserend lid informeert het partijbestuur in december uitvoerig over de ontwikkelingen in het Europese parlement en binnen de Europese gemeenschap. Beumer signaleert een aantal positieve ontwikkelingen inzake de invloed van het Europese parlement.

3.7. Vrede en veiligheid

Op 2 november spreekt het partijbestuur uit: „de zorg te delen”, die blijkt uit de oproep voor de op 21 november 1981 te Amsterdam te houden protestdemonstratie. Het bestuur besluit het organisatiecomité te vragen die zorg te mogen uiten en het CDA-standpunt via een spreker kenbaar te maken.

Dr. D. Th. Kuiper, lid van het dagelijks bestuur, is bereid op positieve wijze in te haken op de algemene doelstelling van deze demonstratie, vanuit de CDA-benadering die gericht is op actieve

terugdringing van de rol van het kernwapen. Het bestuur ervaart het als zeer teleurstellend wanneer het organisatiecomité uiteindelijk besluit dr. Kuiper niet als spreker te willen accepteren. Partijvoorzitter Bukman geeft daaraan uiting op de najaarspartijraad van 21 november te Breda, die samenvalt met de massaal bezochte demonstratie. Het CDA kiest consequent voor onderhandelen als de enig begaanbare weg.

3.8. Diverse beleidsmatige zaken

Wat betreft andere beleidsmatige zaken, verdient vermelding de bespreking van de eerste versie van een notitie over het vraagstuk van de homofiele medemens in onze samenleving. In de februari-vergadering stelt het bestuur daartoe een werkgroep in onder leiding van: mevrouw mr. V. N. M. Korte-van Hemel en waarvan verder deel uit maken: mr. J. W. R. de Savornin Lohman, mw. E. Sleijser-Tegelaar, mw. E. Evenhuis-van Essen, mw. Ph. Burgers, J. H. Seegers, dr. P. A. van Gennip, R. Dercks, W. B. Verhagen, drs. M. Smits en mw. M. Kuipers. Het bestuur bespreekt verder een „Latijns-Amerika notitie” van de commissie-Buitenland. Uit de bespreking komt naar voren dat dit rapport actualisering verdient op het vlak van de rol van Cuba in Latijns-Amerika, en de rol van de christelijke vakbeweging alsmede de specifiek Nederlandse rol die ter zake van dit continent is weggelegd.

3.9. Staten- en Raadsverkiezingen 1982

Het bestuur krijgt in het verslagjaar reeds te maken met de voorbereiding van de verkiezingen van de Provinciale Staten en Raden in maart en juni 1982. In de 2 juni-bijeenkomst wordt het ontwerp-model-program, opgesteld door een commissie onder leiding van prof. De Gaay Fortman uitvoerig besproken. Dit stuk beoogt een handreiking te bieden voor de opstelling van gemeente en provinciale verkiezingsprogramma's. Het secretariaat ervan wordt verzorgd door het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Aan het eind van het jaar wordt een strategienota vastgesteld. Het bestuur vindt dat het provinciale karakter van de Statenverkiezingen voorop moet staan. Ter ondersteuning van de campagnevoering in de provinciale afdeling, opereert onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur, het Centraal Verkiezings Comité. Dit staat onder leiding van partijsecretaris Smits.

3.10. Eerste Kamerverkiezingen

In het verslagjaar vinden ook Eerste Kamerverkiezingen plaats. De organisatie daarvan is een verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. Het partijbestuur wordt geregeld geïnformeerd over het verloop van de procedure.

3.11. Diverse organisatorische zaken

Jaarlijks terugkerende zaken als behandeling van begrotingen van partij en gelieerde organen en organisaties komen in het najaar aan de orde. Vaste punten zijn ook de voorbereidingen van partijraden en het verkiezingscongres van 21 februari 1981. Daarover leest u elders in dit nummer. Het bestuur stemt in met de opstelling van een Reglement van Orde ten behoeve van partijraden en congres. Diverse andere organisatorische zaken komen aan de orde, die hier niet allen vermeld kunnen worden. Enkele uitspringende punten noemen we hier.

- het bestuur machtigt het dagelijks bestuur tot het instellen van een tweetal commissie die een royementsprocedure in overweging nemen in verband met plaatsnemen van CDA-leden op niet CDA-lijsten bij de raadsverkiezingen in Zuid-Limburg.
- het bestuur behandelt een groot aantal ontheffingsaanvragen in verband met de partijvoorschriften over onverenigbare functies. Enige gevallen vragen daarbij van het bestuur bijzondere zorg.

3.12. Samenstelling

Per 31 december 1981 is het bestuur als volgt samengesteld: P. Bukman, W. Aantjes, B. Bateiaan, B. Beumer, E. Bleumink, M. A. M. Boersma, J. M. Boll, N. Boonstra-Wijma, T. Bot-van Gijzen, T. J. Bouwers, D. van Boven, M. B. A.

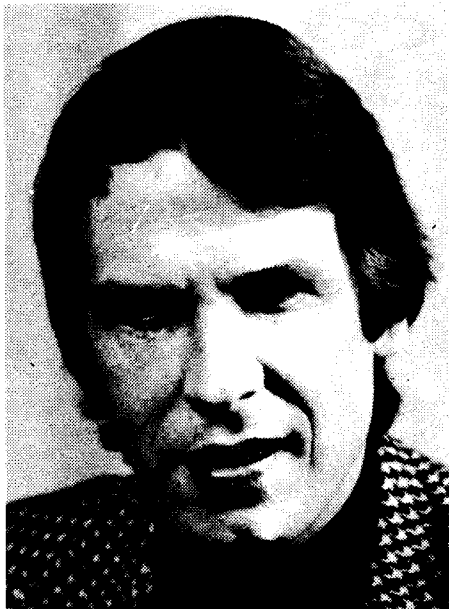

Voorzitter Piet Bukman inventariseert de sprekerslijst op de partijbestuursvergadering. Rechts: vice-voorzitter Piet van Zeil en secretaresse Ursula Sardjoe. (foto Nick Morelis)

Brandsma-Ydema, J. Bronckers, W. v.d. Camp, J. H. Christiaanse, D. Corporaal, L. P. J. Cupers, G. J. Fleers, H. Franken, W. F. de Gaay Fortman, J. J. A. M. van Gennip, H. Glimmerveen, D. Y. W. de Graaff-Nauta, G. C. de Groot, H. Haenen, H. Th. ten Hagen-Pot, E. Heerma, L. P. Heukels, A. J. Hubers, M. A. E. de Jong-Overtoom, G. H. Jonkers, G. M. Kerkhof, E. B. Keuning, J. Kiers, K. A. Koekkoek, B. Krol, D. Th. Kuiperl J. M. Kwakkenbos, M. F. N. E. A. Laman, J. F. de Leeuw, L. M. van Leeusen, M. de Leng, R. F. M. Lubbers, J. B. M. Meijer, J. J. Meijer, M. E. Chr. E. Nagel-Cornelissen, A. Nooteboom, G. Numan, A. M. Oostlander, G. Petersen, J. Plantinga, J. Pleumeekers, A. Postma, H. H. L. M. Pröpper, J. Punt-van Osnabrugge, G. H. Reitsma-van Spanje, S. G. A. Roeleveld, S. Scheenstra, W. K. N. Schmelzer, Th. Schmitz, N. Schouten, M. Smits, K. v.d. Steenhoven, P. A. J. M. Steenkamp, T. Strien, A. Stroes-Kuennen, H. Tegelaar-Boonacker, J. J. Timmerman, G. J. v.d. Top, A. H. A. Veenhof, J. B. Ventevogel, E. F. B. Verwoert, A. van Vliet-Boers, J. Vonk, H. M. C. Voorn, J. P. de Vos, J. B. Waaijer, A. J. C. Wagemakers, mw. Wagemaker-Becks, A. Wat-tél, J. P. I. v.d. Wilde, P. A. Wilderom, T. T. Wind, M. A. Th. van Winden-Post, A. Zondag, N. Zuidema-Van Dijk, J. A. Zijlstra.

Vergeleken bij de samenstelling waarmee het bestuur bij de fusie op 11 oktober 1980 aantrad zijn de navolgende mutaties opgetreden. Van het bestuur namen afscheid: mevr. Janmaat-Abee en de heren Van Zeil, Blommestijn, Van Vlijmen, Van den Toorn en Krajenbrink. Daarvoor in de plaats komen de volgende leden: mw. M. E. Chr. E. Nagel-Cornelissen, A. Strien, mw. M. A. G. Overtoom-de Jong, drs. T. H. Schmitz, A. Zondag, B. Batelaan, J. A. Zijlstra.

Jan Krajenbrink verruilde het lidmaatschap van het partijbestuur voor dat van de Tweede Kamer

Politieke verklaringen partijbestuur

Verklaring partijbestuur over formatie

Het partijbestuur van het CDA, bijeen in zijn vergadering op 1 juni 1981 te Utrecht:

1. spreekt zijn dank uit aan allen in de partij die hebben bijgedragen tot het goede verkiezingsresultaat van onze partij. Dat geldt in het bijzonder lijsttrekker Van Agt;
2. onderschrijft de verklaring van het Dagelijks Bestuur d.d. 27 mei jl. over de verkiezingsuitslag, inclusief de daarin genoemde en door het congres vastgestelde formatie-criteria;
3. heeft met voldoening kennis genomen van de aanwijzing door H.M. de Koningin van de heren De Koning en Lubbers tot informateur met de opdracht „de mogelijkheden te onderzoeken van de vorming van een kabinet dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging”;
4. is van oordeel dat er niet gestreefd dient te worden naar de totstandkoming van een zogeheten nationaal kabinet en evenmin naar een kabinet dat mede afhankelijk is van gedoogsteun van kleine partijen;
5. is van opvatting dat de bij de komende gesprekken betrokken partijen zich open en constructief dienen op te stellen en verwerpt derhalve het op voorhand onbespreekbaar maken door de betrokken partijen van eigen programmapunten;
6. acht het voor de hand liggend dat uit de grootste partij in het toekomstige kabinet de minister-president voort moet komen;
7. acht voorts een voortvarend verloop van deze kabinetsformatie geboden en roept alle betrokken partijen op daartoe hun bijdrage te leveren;
8. spreekt tenslotte het vertrouwen uit, dat de heer Van Agt als onderhandelaar van het CDA erin zal slagen de opvattingen van het CDA-verkiezingsprogramma in voldoende mate te doen weerspiegelen in het toekomstig regeerakkoord.

Het CDA-partijbestuur, in vergadering bijeen op 19 september te Utrecht en sprekend over de totstandkoming van het nieuwe kabinet:

1. heeft met voldoening kennis genomen van de totstandkoming van een kabinet op een brede parlementaire basis onder leiding van mr. A. A. M. van Agt, nog voor de opening van het parlementaire jaar 1981-1982. Het bestuur spreekt zijn waardering uit voor het werk van de achtereenvolgende informateurs en formateurs;
2. constateert:
  - 2.1. dat de vorming van dit kabinet in lijn is met de door het CDA-congres van 21 februari jl. geformuleerde formatie-criteria. Meer in het bijzonder geldt dit voor de door het CDA-congres uitgesproken wenselijkheid van „een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet

Van Agt, De Ruiter en De Koning bij de start van het nieuwe kabinet.

- waardoor een brede ondersteuning vanuit de samenleving wordt bevorderd”;
- 2.2. dat het CDA-verkiezingsprogramma op hoofdpunten in voldoende mate is weerspiegeld in het regeerakkoord;
  - 2.3. dat een totaalbeoordeling van de beleidsvoornemens van het zojuist aangetreden kabinet pas te vormen is na de regeringsverklaring van begin oktober;
  - 2.4. dat het partijbestuur zich in de zetelverdeling en de portefeuilleverdeling van het nieuwe kabinet genoegzaam kan herkennen; dat overigens het aantal vrouwelijke CDA-bewindslieden teleurstellend is te noemen;
  3. het bestuur spreekt de wens uit dat het nieuwe kabinet een krachtige aanpak zal weten te ontwikkelen voor de zware problemen waarvoor ons land staat, ondermeer ter wille van een duurzaam herstel van de economie en daarmee van de werkgelegenheid mede met behulp van de terugdringing van het financieringsstekort en de stabilisering van de collectieve lasten;
  4. het bestuur doet een beroep op de CDA-bewindslieden, de CDA-fractie in de Eerste en Tweede Kamer en alle overige betrokkenen zich er voor in te zetten dat het kabinet zich ontwikkelt tot een kabinet dat op basis van wederzijds respect en onderling vertrouwen de zware problemen van ons land aanvat.

Het CDA-partijbestuur in vergadering bijeen op 19 september 1981 te Utrecht, sprekend over de acties bij Dodewaard is van mening:

- dat van het demonstratierecht, voortvloeiende uit het grondwettelijke recht van vrijheid van meninguiting ten volle gebruik moet kunnen worden gemaakt doch niet mag leiden tot geweld, intimidatie of het in gevaar brengen van personen of zaken;
- dat het een blokkade gericht op het forceren van sluiting van de kerncentrales onjuist acht, temeer omdat in het regeerakkoord een procedure ten aanzien van de beslissing van al dan niet stilleggen c.q. sluiten is voorzien.

Politieke verklaringen partijbestuur

Verklaring Partijbestuur CDA inzake manifestatie tegen de kernbewapening op 21 november 1981

Het CDA acht het mede met het oog op de komende massale demonstratie tegen de kernbewapening in Amsterdam op 21 november a.s. van belang het volgende mede te delen.

1. Er heerst niet alleen in Nederland, maar ook in andere delen van Europa, terecht grote bezorgdheid over de onheilspellende nucleaire bewapeningswedloop van beide grote mogendheden en over de toenemende bewapening in de gehele wereld.

Het CDA deelt deze bezorgdheid.

2. Het CDA deelt het oprecht verlangen naar veiligheid en vrede zoals dat door verschillende vredesbewegingen en in massale demonstraties tot uitdrukking wordt gebracht.

3. Het CDA spant zich vanuit zijn politieke verantwoordelijkheid met alle kracht in om te helpen een definitieve ommekeer in deze wedloop tot stand te brengen.

4. Wie aan deze demonstratie deelneemt om met nadruk tot uitdrukking te brengen,

- dat er nu eindelijk een einde dient te komen aan de heilloze bewapeningswedloop;
- dat vrede en veiligheid in de gehele wereld en rechtvaardige ontwikkelingskansen voor alle mensen de hoogste prioriteit dienen te hebben van alle regeringen, in het bijzonder van de twee grote mogendheden;

kan zich verzekerd weten van de steun van het CDA.

5. Het uiteindelijk te bereiken doel van christen-democraten en naar wij aannemen van alle democraten in ons land, loopt parallel met dat van vredesbewegingen, namelijk:

- afwijzing van militaire interventie in andere landen door wie dan ook;
- naleving van de verklaringen van Helsinki;
- een voortgaand proces van ontspanning en samenwerking tussen Oost en West;
- wapenbeheersing, wapenvermindering en ontwapening over en weer;
- de opbouw van een wereldsamenleving, gekenmerkt door sociale gerechtigheid en vrijheid voor alle mensen.

6. De zuiverheid der onderlinge verhoudingen eist echter dat niet ontkend noch verhuld mag worden dat er duidelijke verschillen van opvattingen zijn over de wegen die moeten worden gegaan om deze doelstellingen te bereiken. Wat dat betreft zal de demonstratie veelkleurig zijn.

7. Het CDA blijft kiezen voor het Atlantisch Bondgenootschap als defensieve verdragsorganisatie en hoofdinstrument van beleid, zij het niet het enige voor het bevorderen van vrede en veiligheid in Europa.

8. Voor het CDA is wederzijdse beheersing en

vermindering van de (kern-)bewapening het centrale punt om te komen tot voortgaande ontspanning tussen oost en west.

Het zet zich in het bijzonder in voor vermindering van het aantal en van de soorten kernwapens alsmede voor terugtrekking van kernwapens uit de voorste posities.

Het CDA blijft op het standpunt staan dat het neutronenwapen niet mag worden ingevoerd.

9. Eenzijdige wapenvermindering en eenzijdige vertraging van de bewapeningsspiraal aan NAVO-zijde, kunnen volgens het CDA zinvol zijn als zij daadwerkelijk het onderhandelingsproces bevorderen, niet destabiliserend werken en derhalve het streven naar oorlogsvoorkoming niet in gevaar brengen. Een politiek van onvoorwaardelijke eenzijdige stappen gericht op eenzijdige ontwapening wijst het CDA af.

10. Het CDA ziet maar één werkelijk doeltreffende weg naar zulk een noodzakelijk lager niveau van bewapening: een onafgebroken proces van ernstige onderhandelingen, in het bijzonder tussen de grote mogendheden, die leiden tot evenwichtige en betrouwbare overeenkomsten.

11. Het CDA wenst zich geen vijandsbeeld te laten opdringen waarin een of beide grote mogendheden worden voorgesteld als politieke machten die de verbreiding van het eigen systeem zodanig voorop zouden stellen dat zij daarvoor de ondergang van de mensheid zouden riskeren.

Wij menen dat oorlog kan worden voorkomen indien alle partijen er van doordrongen zijn en blijven dat een eventuele oorlog slechts verliezers zal kennen.

12. Het aan beide zijden te hoge bewapeningsniveau dient te worden teruggebracht zonder dat daarbij het evenwicht in de militaire verhoudingen uit het oog wordt verloren.

13. Het CDA juicht het toe dat binnenkort in Genève nieuwe onderhandelingen tussen de

beide grote mogendheden beginnen en hoopt vurig dat het mogelijk zal blijken tot afbouw aan Sowjet-zijde en tot niet-plaatsing aan westerse zijde te geraken van nieuwe kernwapens voor de middellange afstand.

Het CDA dringt er bij de Sowjetunie en bij de grootste NAVO-partner, de VS, op aan dat zij met constructieve voorstellen komen.

Het CDA is van oordeel, dat deze onderhandelingen moeten leiden tot een politieke doorbraak in de richting van de beperking van alle nucleaire wapens.

Het CDA verlangt van de regering dat zij zich in de NAVO-organen hiervoor met kracht en creativiteit inzet.

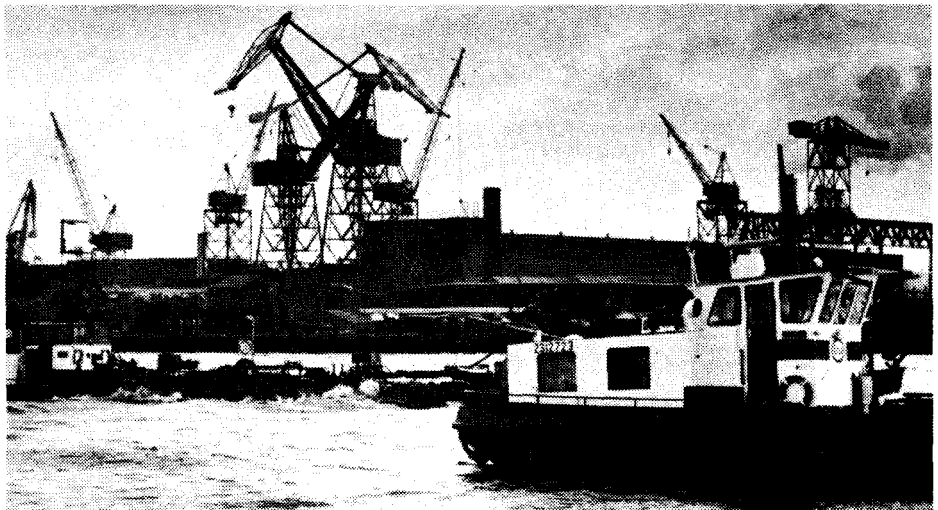
14. Het CDA wil nog eens herhalen dat in zijn program: „Om een zinvol bestaan”, de beslissing over al of niet plaatsen van kernraketten op Nederlands grondgebied met name bepaald moet worden door:

- de mate waarin concrete en duidelijke resultaten zullen zijn bereikt in het wapenbeheersingsoverleg met de Sowjetunie terzake van de vermindering van euro-strategische kernwapens, of althans daarop een betrouwbaar uitzicht is;
- de mate waarin tevens in onderhandelingen resultaten zijn bereikt terzake van het daadwerkelijk verminderen van het aantal in Europa opgeslagen tactische kernwapens;
- de vraag of eventuele plaatsing van nieuwe wapensystemen op Nederlands grondgebied zal leiden tot een vermindering van de bestaande Nederlandse nucleaire taken.

CDA tegen voetballen in Uruguay

Het partijbestuur van het CDA heeft zich uitgesproken tegen deelname van het Nederlandse voetbalelftal aan het toernooi in Uruguay in verband met de schending van mensenrechten in dat land.

Deze uitspraak deed het partijbestuur in zijn vergadering van 1 december 1980.

Partijbestuur in verklaring op 11 december: ... duurzaam herstel economie en werkgelegenheid

Partijbestuur wil kabinetsbeleid doen toetsen aan CDA-beginselen

Het partijbestuur van het CDA heeft in zijn vergadering van vrijdag 11 december jl. een resolutie aanvaard, waarin de CDA-fracties worden opgeroepen het beleid van het kabinet Van Agt II te toetsen aan de centrale beginselen van het CDA. Het bestuur vroeg daarbij onder meer aandacht voor:

- voorrang voor werkgelegenheid
- nieuwe kwetsbare groepen
- de eigen verantwoordelijkheid van de sociale partners.

De volledige tekst geven wij hier onder weer.

1. Het partijbestuur bijeen op 11 december, overwegende

1.1. de noodzaak van een vastberaden beleid dat vraagt om duurzaam herstel van de geschonden draagkracht van onze economie en daarmee van onze werkgelegenheid.

1.2. dat voor een dergelijk beleid stabilisering van collectieve lastendruk en terugdringing van het financieringstekort onontbeerlijk zijn en dat een dergelijk beleid niet mogelijk is zonder matiging van inkomens en ombuigingen in de collectieve sector.

2. Roept de CDA-fracties op de beleidsdaden van het kabinet nadrukkelijk te toetsen aan de vier centrale CDA-beginselen van gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid.

Daarbij dienen de fracties in te bijzonder te letten op:

- de ontplooiing van de burgers en de noodzaak van een overheid die terugtreedt daar waar zij geen primaire verantwoordelijkheid draagt.
- het bij voorrang bevorderen van de werkgelegenheid bij de onvermijdelijke keuze tussen handhaving van koopkracht, en verbetering van de werkgelegenheidssituatie, waarbij de positie van de echte minima zoveel mogelijk ontzien wordt.
- het zoveel mogelijk behouden van bestaande en scheppen van nieuwe duurzame werkgelegenheid, in het bijzonder voor jongeren, langdurig werklozen, gedeeltelijke arbeidsongeschikten en minderheden.
- het behouden van de fundamenten van ons stelsel van sociale zekerheid.
- nieuwe kwetsbare groepen, die ontstaan ten gevolge van de economische crisis en die onvoldoende voor zichzelf kunnen opkomen, zoals gehandicapten, ouderen en kinderen.
- het respecteren en stimuleren van de eigen verantwoordelijkheid van de sociale partners ten aanzien van werkgelegenheid en inkomensverdeling.
- het vernieuwen van onze economische bedrijvigheid op een zodanige wijze dat wordt ingespeeld op rechtvaardiger internationale arbeidsverhoudingen. ■

4. Dagelijks bestuur

Dagelijks bestuur sterk betrokken bij actueel politieke gebeuren

Indien we de Statuten van het CDA doornemen blijkt dat daarin uiteraard de grondslag en het doel van het CDA alsmede de rechten en verplichtingen van de leden zijn omschreven. Voorts worden o.m. de vele binnen de partijorganisatie voorkomende verbanden (afdelingen), organen, organisaties en commissies genoemd. Bij een wat haastige doorbladering van de Statuten zal het wellicht niet en bij een wat meer nauwkeurige inzage mogelijk nauwelijks opvallen dat tot het geheel daarvan ook behoort het **Dagelijks bestuur**.

Van de 46 bladzijden die te zamen het geheel van de Statuten vormen is er slechts één gedeeltelijk benut voor het volgende.

ARTIKEL 72

Het dagelijks bestuur bestaat uit:

a stemhebbende leden

- de voorzitter en de beide ondervoorzitters;
- de penningmeester, te kiezen door en uit het partijbestuur;
- ten hoogste zeven leden te kiezen door en uit het partijbestuur.

b adviserende leden

- de voorzitter van de Eerste Kamerfractie en de voorzitter van de Tweede Kamerfractie;
- de secretaris;
- de voorzitter en de directeur van het wetenschappelijk instituut;
- de voorzitter van het Vrouwenberaad;
- de voorzitter van de Jongerenorganisatie.

ARTIKEL 73

Het dagelijks bestuur heeft tot taak en is bevoegd tot:

- de dagelijkse leiding van alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen het CDA;
- de voorbereiding van de besluitvorming en uitvoering van de besluiten van het partijbestuur;
- het nemen van beslissingen in spoedeisende gevallen, waarbij het namens het partijbestuur optreedt.

Het ware haast ongepast na een zo bescheiden vermelding van het voorkomen en een zo summier opsomming van de taak en bevoegdheden van het dagelijks bestuur daarvoor een onovervloedig grote plaatsruimte in het jaarverslag van het CDA te vragen en te benutten. Wel is het d.b. reeds kort na de fusie op de 11e oktober 1980 geactiveerd. Reeds gedurende de eerste daarop volgende werkdag (dus 13 oktober 1980) zijn uitnodigingen verzonden voor de eerste bijeenkomst, te houden op vrijdag 17 oktober 1980.

Deze zijn gericht aan:

- de heren P. Bukman en P. H. van Zeil 1) en

mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta ingevolge artikel 72, a.1.

- de heer drs. A. H. A. Veenhof ingevolge art. 72, a.2.
- de heren D. Corporaal, dr. G. J. Fleers 2), H. Haenen, prof. dr. D. Th. Kuiper, J. Kiers, prof. dr. B. Krol, dr. L. M. van Leeuwen, mr. dr. A. Postma, dr. G. J. v.d. Top, mr. R. E. J. M. v.d. Toorn 3), M. B. M. J. van Vlijmen 4) en prof. dr. A. Wattèl ingevolge artikel 72, a.3. en artikel S.1. van de in het Fusieprotocol voorkomende overgangsbepalingen.

als stemhebbende leden met daarnaast als adviserende leden:

- de heren prof. dr. J. W. van Hulst 5) en drs. R. F. M. Lubbers ingevolge artikel 72, b.1.
- de heer drs. M. Smits ingevolge art. 72, b.2.
- de heren prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp en drs. A. M. Oostlander ingevolge artikel 72, b.3.
- mevrouw mr. R. ten Hagen-Pot ingevolge artikel 72 b.4.
- de heer ir. J. F. de Leeuw ingevolge artikel 72, b.5.

Hiermede is voor de historie de samenstelling van het dagelijks bestuur van het CDA per de fusiedatum vastgesteld. Dit telt - in afwijking van de Statuten (ingevolge de overgangsbepalingen) - geen elf doch zestien stemhebbende leden waarvan een dozijn aangewezen door de voormalige partijen AR, CHU en KVP, en voorts de voormalige rechtstreekse leden. Daar de naam CDA en de naam van prof. Steenkamp haast onverbreekelijk zijn samengesmeed zal het vele oprechte CDA'ers verheugen dat nadat op 11 oktober 1980 afscheid genomen moest worden van hem als voorzitter van het tot dan nog federatieve CDA deze toch reeds op de 13e oktober daarop volgende reeds weer is opgeroepen om (ditmaal in een adviserende functie) zijn stem te laten horen.

Afscheid

Gememoreerd dient te worden dat de heren J. W. van Hulst, R. E. J. M. van der Toorn, M. B. M. J. van Vlijmen en P. H. van Zeil die allen in ruime mate hebben bijgedragen aan het ontstaan van het CDA na betrekkelijk korte tijd en overigens met name vanwege reglementaire redenen afscheid genomen hebben als adviserend of stemhebbend lid van het dagelijks bestuur. Dankbaarheid jegens hun velerlei activiteiten dient te worden uitgesproken voor hetgeen zij gezamenlijk - en ieder persoonlijk - bijgedragen hebben vóór, gedurende en kort na het officiële ontstaan van het CDA als partij. In de reeds genoemde eerste bijeenkomst van het dagelijks bestuur wordt na de opening door de voorzitter van het CDA (en het dagelijks bestuur) de heer

P. Bukman, uiteengezet dat het dagelijks bestuur als het bestuurlijke hart van de CDA-organisaties moet worden gezien. In principe vergadert het dagelijks bestuur gedurende het verslagjaar 2x per maand. Deze frequentie is niet steeds „gehaald”. Vergaderd wordt op 17 oktober, 10 november en 1 december 1980, alsmede op 5 januari, 19 januari, 2 februari, 16 februari, 2 maart, 16 maart, 30 maart, 13 april, 27 april, 19 juni, 29 juni, 24 augustus, 7 september, 28 september, 12 oktober, 16 oktober, 2 november, 16 november en 11 december 1981, waarnaast volledigheidshalve vermeld dient te worden, dat de vergadering van 5 januari voortgezet is op 12 januari en het dagelijks bestuur ook bijeen is geweest voor de opening van het CDA-congres op 21 februari 1982.

Ter bespreking van de verkiezingsuitslag komt het dagelijks bestuur op 27 mei met lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt bijeen, terwijl ook gedurende de kabinetsformatie zeer regelmatig, meestal ad hoc bijeen wordt gekomen ter bespreking van de actuele stand van zaken.

Actuele zaken

Op grond van de taakstelling omschreven in artikel 73 van de Statuten wordt gedurende de bovengenoemde vergaderingen veel aandacht besteed aan de voorbereiding en de agendering van de vergaderingen van organen als het partijbestuur en de partijraad en in laatste instantie het Congres.

Alsmede statutair aan de uitvoering van de daar genomen besluiten en uitwerking van de aldaar vastgestelde richtlijnen. Te denken valt bijvoorbeeld aan uitvoerende besluitvorming m.b.t. de incompatibiliteitsregeling van de partij. In dit verband dient ook genoemd te worden: het concept verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen in 1981; de voorbereiding

van keuze voor de lijsttrekker voor de Kamerverkiezing; het concept-verkiezingsprogramma van Provinciale Staten en Gemeenteraadsverkiezingen in 1982 en de contacten met en aanwijzingen voor het Centraal Verkiezings Comité (CVC), dat de directe verantwoordelijkheid heeft voor het verloop van de campagnes.

Gesteld is reeds dat tengevolge van de thans nog geldende Overgangsbepalingen het d.b. nog niet de statutair voorgeschreven omvang heeft. Op grond van diezelfde Overgangsbepalingen is het d.b. bij voortdurend geconfronteerd geweest met daaruit voortvloeiende gevolgen, zoals het voorkomen en de interpretatie van gemeentelijke en provinciale fusieprotocollen. Tegen het einde van 1981 is de kandidaatstelling voor de Staten- en Gemeenteraadsverkiezingen 1982 nadrukkelijk aangevangen waarbij sprake is van werkelijke of vermeende misstanden bij de toepassing van reglementen e.d. vooral indien een fusieprotocol invloed heeft op het hanteren daarvan. In het nog prille CDA als partij dat pas na een zeer lange tijd van voorbereiding tot stand gekomen is, worstelt men soms vanzelfsprekend ook nog met een veelheid van voorlopige en definitieve (doch in enkele gevallen door de fusie weer vervallen) reglementen. Er bestaat nog geen absolute en voor iedereen zichtbare duidelijkheid over al hetgeen in het verloop der jaren op schrift gesteld is.

Doelmatiger

In het algemeen kan gezegd worden dat het CDA er is met de door veel inspanning tot stand gekomen statutaire en reglementaire achtergrond, doch dit dient geheel in alle geledingen in de eerste bestaansjaren nog op vele punten doelmatiger te worden toegepast. Meningsverschillen worden bij voortdurend voorgelegd. Vanzelfsprekend houdt dit in dat voorshands daar

door meer dan normaal aandacht gevraagd wordt van het d.b. voor de organisatie en uitvoering van de reglementen van de partij. Vermeldenswaard is dat tot dit geheel ook behoort de bespreking van kwesties als: leeftijdsgrenzen, incompatibiliteiten, dispensaties van onvermijdbare functievervulling en helaas ook wel aangevraagde royementen. Een en ander heeft meermalen geleid tot het instellen van commissies vanuit het d.b. of ten dele daaruit afkomstig.

4.1. Politieke koers en doelstelling

Eén der taken van het d.b. is het (mede) bepalen van de koers die het CDA vaart. Uiterst belangrijk voor de directe betrokkenheid bij het politieke gebeuren is daarbij steeds de „politieke rondblik” gevolgd door een diepgaande gedachtenwisseling met elkaar. Deze rondblik wordt bijna altijd verstrekt door de fractieleider van de CDA Tweede Kamerfractie, R. F. M. Lubbers, die zich slechts een enkele maal moet laten vervangen door vice-fractievoorzitter, L. de Graaf. Diverse rapporten en nota's en bespreking daarvan spelen uiteraard een rol bij de koersbepaling. Hier van noemen we een rapport van de commissie-Donner inzake wapeningspolitiek; een nota inzake het CDA-voorlichtingsbeleid; een notitie van de CDA-werkgroep homofilie; een notitie Latijns-Amerika; een notitie politieke-discussie in de partij en de Emancipatienota van het CDA-vrouwenberaad. Meermalen is de agenda gedeeltelijk bijna automatisch gevuld door nadrukkelijk in het middelpunt van de belangstelling staande gebeurtenissen en voorvallen. De kabinetsformatie, de onenigheden in en ontslagaanvragen van het kabinet inzake de regeringsverklaring; de vredesdemonstratie te Amsterdam op 21 november 1981 en de maatschappelijke discussie omtrent het Energiebeleid zijn daar voorbeelden van.

Grote aandacht blijft besteed worden aan het karakter van het Christen Democratisch Appèl, aan wat dit is en wat dit overeenkomstig uitwerking van grondslag en doelstelling in de dagelijkse actuele praktijk behoort te zijn.

Driemaal vindt in het verslagjaar een bezinningsweekend plaats te zamen met bewindslieden en commissievoorzitters en bestuursleden van de Kamerfracties en wel in december 1980 en maart 1982 te Noordwijkerhout, alsmede in oktober 1981 te Veldhoven.

Enerzijds wordt gesproken over strategie en koers i.v.m. de verkiezingen, anderzijds over aard, karakter van de partij en de te voeren vredespolitiek.

Het hart van het CDA heeft gedurende het ruime jaar waarvan thans verslag gegeven wordt in elk geval bij voortdurend en soms min of meer onstuimig geklopt.

Noten:

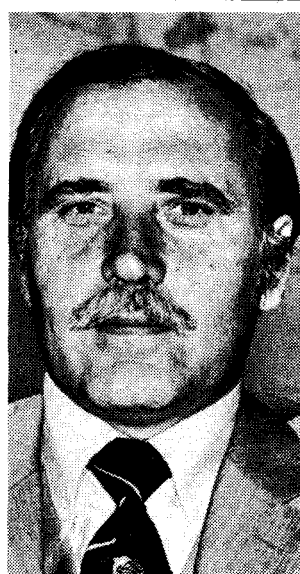
In de loop van het jaar 1981 zijn enige wijzigingen in de samenstelling van het dagelijks bestuur voorgekomen t.w.

Prof. Steenkamp:
adviserende functie

Dr. G. J. Fleers: opvolger
vice-voorzitter Van Zeil

Prof. Christiaanse
adviseur vanuit Senaat

1. in oktober 1981 vervangen door dr. G. J. Fleers te Ootmarsum die – doch uit andere behoefte – reeds stemhebbend lid van het d.b. was.
2. in oktober 1981 vervangen door mw. M. E. Chr. E. Nagel-Cornelissen te Oosterbeek (Gld.)
3. in juni 1981 vervangen door drs. J. Pleumeekers te Simpelveld.
4. in januari 1981 vervangen door drs. E. F. B. Verwoert te Utrecht.
5. met ingang van juni 1981 vervangen door prof. dr. J. H. Christiaanse.

Hieruit is de samenstelling van het d.b. per 31 december 1981 af te leiden. ■

Politieke verklaringen dagelijks bestuur

Dagelijks Bestuur over verkiezingsuitslag

Het Dagelijks Bestuur van het CDA heeft met voldoening kennis genomen van de verkiezingsuitslag, die voor het CDA 48 zetels heeft opgeleverd.

1. Het bestuur is van opvatting dat de hoge opkomst en de volstrekte afwijzing van de N.V.U. en de Centruumpartij een bewijs zijn voor het goed functioneren van de Nederlandse de-

mocratie en voor de betrokkenheid van de burgers bij het politieke gebeuren in dit land.

2. Het Dagelijks Bestuur van het CDA spreekt zijn grote waardering en erkentelijkheid uit voor de wijze waarop binnen alle geledingen in de partij en meer in het bijzonder door de lijsttrekker, mr. A. A. M. van Agt de beginselen en het programma van het CDA zijn uitgedragen.

3. De verkiezingsuitslag bevestigt de positie van het CDA als volkspartij op christelijke grondslag. Het bestuur acht deze uitslag, zo kort na het ingrijpende fusieproces, van grote betekenis voor de politieke verhoudingen in ons land.

4. Met voldoening constateert het bestuur dat veel kiezers zijn aangesproken door het appèl van het CDA, verwoord in het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan”.

In dit program, dat in de CDA-campagne centraal stond, wordt voor de komende vier jaren een sociaal-economisch en maatschappelijk beleid ontwikkeld dat omwille van de toekomst van ons volk grote offers vraagt.

De nuchtere en realistische benadering die uit dit program spreekt heeft brede weerklank gevonden.

5. De uitslag geeft aan dat het CDA onder alle leeftijdscategoriën goede weerklank vindt. Het bestuur signaleert een aansprekende be-

trokkenheid onder jongeren voor christen-democratische politiek.

Als volkspartij heeft het CDA ook duidelijk bij kiezers in de diverse maatschappelijke groeperingen aangesproken.

6. Het CDA-bestuur herinnert nogmaals aan de inhoud van de formatiecriteria, zoals vastgelegd in de Congresresolutie van 21 februari j.l.:

1. het CDA-verkiezingsprogramma
2. de verkiezingsuitslag
3. de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd;
4. de gelijkwaardigheid der coalitiepartners.
7. Het Dagelijks Bestuur spreekt de wens uit dat op korte termijn een regeerakkoord kan worden gesloten dat in belangrijke mate is gebaseerd op het CDA-programa.
8. Het Dagelijks Bestuur is tenslotte van opvatting dat deze uitslag een goede basis legt voor de verdere uitbouw en profilering van het Christen Democratisch Appèl, en dat dit bovendien aan het CDA verplichtingen oplegt ten aanzien van de kiezers

Deze uitspraak deed het dagelijks bestuur op 27 mei 1981 ■

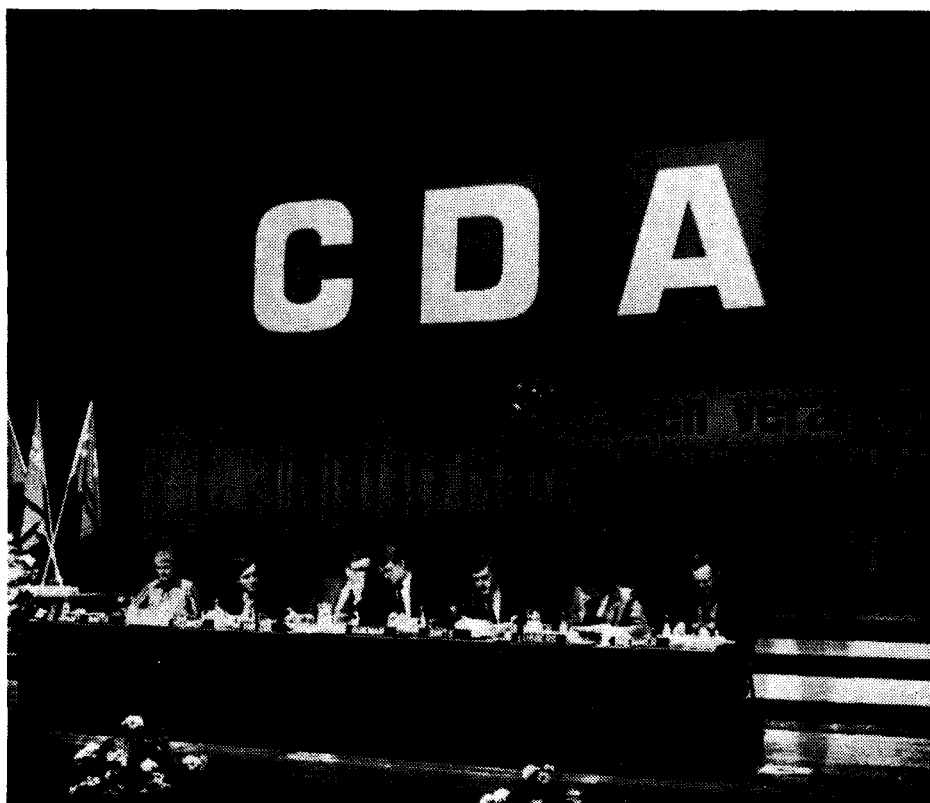
5. Presidium

Presidium stimuleert partij op alle niveaus

Sinds 11 oktober 1980 tot aan 31 december 1981, komt het CDA-presidium 62 maal bijeen. Per 11 oktober 1980 was het CDA-presidium als volgt samengesteld: P. Bukman – voorzitter, P. H. van Zeil – vice-voorzitter, mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta – vice-voorzitter, M. Smits – secretaris, A. H. A. Veenhof – penningmeester. In verband met benoeming van de heer P. H. van Zeil tot staatssecretaris in het kabinet Van Agt-II wordt de heer G. J. Fleers benoemd tot vice-voorzitter in de plaats van Van Zeil.

In de beginfase zijn de activiteiten van het presidium er voornamelijk op gericht om de verschillende CDA-organen die per de fusiedatum waren ontstaan te stimuleren in hun functioneren. In een kort tijdsbestek wordt getracht om met zoveel mogelijk CDA-organen en gelieerde organisaties contacten te leggen. In de periode eind 1980 begin 1981 worden vrijwel alle CDA-Kamerkringen bezocht.

Alhoewel één van de belangrijkste taken van het presidium de voorbereiding van besluitvorming van het dagelijks bestuur en het partijbestuur betreft, blijkt al snel, dat een veelheid van taken die behoren tot de competentie van het partijbestuur en het dagelijks bestuur ter afhandeling worden gedelegeerd aan het presidium. ■

Het presidium op het fusiecongres: v.l.n.r. mev. D. Y. W. de Graaff-Nauta, A. H. A. Veenhof, P. H. van Zeil, P. Bukman en M. Smits met daarnaast fractievoorzitter Lubbers en adjunct-secretaris Bremmer.

6. Commissie Buitenland.

Commissie Buitenland beweegt zich tussen feiten en incidenten

6.1. Samenstelling van de commissie per 11 oktober 1980

drs. W. K. N. Schmelzer, voorzitter

mr. W. Aantjes

mr. C. A. Bos

drs. P. Bukman

M. van Ditmarsch

mevr. T. de Graaf

G. C. de Groot

C. F. Kleisterlee

dr. R. J. H. Kruisinga

mr. C. van Lede

drs. W. Polman

drs. R. J. Rotshuizen

drs. A. Slingerland

adviserende leden:

drs. M. Smits, partijsecretaris

mevr. mr. Th. Huberts-Fokkelman, Stichting Kader en Vorming

drs. A. M. Oostlander, Wetenschappelijk Instituut

drs. H. de Wit, CDJA

mevr. B. F. Bos-Beernink, CDA-Vrouwenberaad

mevr. A. M. v.d. Werf-Terpstra, CDA-Eerste Kamerfractie

drs. R. F. M. Lubbers, en

mr. J. A. Mommersteeg, CDA-Tweede Kamerfractie

drs. B. Beumer, en

drs. J. Penders, CDA-delegatie Europees Parlement

M. A. Kolster, secretaris

mr. J. W. de Savornin Lohman, voorlichting en

vervanger M. A. Kolster

mr. A. Hoytink, voorzitter Werkgroep Internationale Politiek

6.2. Samenstelling van de commissie per 31 december 1981

1 september 1981 nam de heer Faber de plaats in van mevr. Huberts-Fokkelman, die als adviseur namens de Stichting Kader en Vormingswerk de vergaderingen van de commissie Buitenland tot dan toe had bijgewoond.

14 december 1981 nam mevr. de Graaf afscheid van de commissie, wegens het aanvaarden van het lidmaatschap van de gemeenteraad te Woerden.

6.3. Secretariaat

Het CDA beschikt over een secretariaat voor internationale aangelegenheden onder verantwoordelijkheid van de desbetreffende adjunct-secretaris. Het secretariaat heeft onder meer tot taak het onderhouden van contacten met de buitenlandse zusterpartijen alsook die met de

commissies buitenland van de Eerste- en Tweede Kamerfractie, het CDA-Vrouwenberaad en het CDJA.

Het secretariaat van de Commissie Buitenland CDA is een van de belangrijkste opgaven. En in het verlengde daarvan het secretariaat van de werkgroep(en) ingesteld door de commissie buitenland. In het afgelopen verslagjaar betrof dit de werkgroep Internationale Politiek onder voorzitterschap van mr. A. Hoytink.

Het secretariaat buitenland heeft dikwijls ter voorbereiding van de vergaderingen van de Commissie en/of werkgroepen vele buitenlandse gasten ontvangen, uit Chili (de heren Rios, Zaldivar Moreno, Hamilton, Medrano), CLAT-Latijns Amerika (dhr. Marios), ballingen uit Uruguay, El Salvador (mevr. Riva, de heren Arena, Zamorra en Uzquiano allen van FDR) en delegaties van de UPD en van de PDC (Ramirez en Trejero), Paraguay (voorzitter Resck), ANC-Zuid-Afrika (dhr. Keke), Roemenië (de heren Demetescu en Filip) en vele anderen.

6.4. Vergaderingen commissie Buitenland

De commissie heeft vanaf 11 oktober 1980 tot 31 december 1981 14 keer vergaderd. De onderwerpen die daar aan de orde zijn betreffen:

6.4.1. de vergaderingen van de Politieke Bureaus en de Uitvoerende Comité's van de Europese Volkspartij en de Europese Unie van Christen-Democraten.

In de verslagperiode hebben deze 11 keer vergaderd over zeer uiteenlopende onderwerpen. De meest opvallende en voor het CDA direct interessante thema's zijn wel Vrede en Veiligheid geweest en de bespreking van de twee rapporten van onze Europarlementariër Wim Vergeer over El Salvador.

Beide besprekingen mondden uit in uitvoerige resoluties, die mede door de actieve inbreng vanuit het CDA tot stand zijn gekomen.

6.4.2. Latijns-Amerikaanse onderwerpen,

waarvan naar onze mening de bespreking en advisering aan het Partijbestuur via de nota over Latijns Amerika wel het belangrijkste zijn, naast de notitie over de rol van de christen-democratie in Guatemala.

6.4.3. Onderwerpen die direct de Nederlandse politiek betreffen

zoals de kwestie Taiwan, projecten ten behoeve van politieke bewustwording van de bevolking in ontwikkelingslanden, en de notities over: Politieke leiding, interne en externe coördinatie van Buitenlandse Zaken; en de toelating van Spanje tot de NATO.

6.4.4. Onderwerpen m.b.t. Europa en Europees Parlement

De Oostenrijkse Volkspartij bezocht o.l.v. partijvoorzitter Mock (tweede van links) het CDA. Naast de heer Mock (v.l.n.r.) dhr. Hoytink, mw. Gardeniers, partijvoorzitter Bukman en drs. Schmelzer van de commissie buitenland.

6.4.5. Onderwerpen m.b.t. Vrede en Veiligheid

waarin de notitie over de interpretatie van de kernwapenparagraaf en de EVP-resolutie van 3 maart 1981 werd voorbereid.

6.4.6. De mensenrechten.

Dit agendapunt werd meermalen behandeld en had tot gevolg dat vele protestbrieven naar vele regeringen werden gestuurd.

6.4.7. De ontwikkelingssamenwerking.

De vaststelling van de nota: „Realisme en creativiteit”, kan als een belangrijk feit worden gezien.

6.5. Werkgroep Internationale Politiek

De Werkgroep Internationale Politiek vergadert in de periode januari 1981 tot december 1981 7 maal o.l.v. de heer Hoytink. Alle grote adviezen in de vorm van notities, waarvan er enkele hierboven zijn vermeld, worden voorbereid door de werkgroep Internationale Politiek.

De Werkgroep Internationale Politiek wordt daarin geholpen door de 4 kerngroepen: Europa, Vrede en Veiligheid, Mensenrechten/Latijns Amerika, Ontwikkelingssamenwerking.

6.6. Buitenlandse Bezoeken

In het verslagjaar hebben twee buitenlandse partijen onze uitnodiging aanvaard en zijn voor een overleg en ter kennismaking op het Partijbureau ontvangen.

Het betreft hier een delegatie van onze Franse Zusterpartij Centre Democratie Social o.l.v. dhr. Daillet (februari) en de Oostenrijkse Volkspartij o.l.v. partijvoorzitter Alois Mock.

In beide gesprekken was de Vrede en Veiligheidsproblematiek een van de grote gesprekspunten.

6.7. Samenvatting

De werkzaamheden van de Commissie Buitenland en het Secretariaat Buitenland bewegen zich tussen feiten en incidenten. Wanneer we uitgaan dat feiten vaststaande gegevens zijn, dan zijn de behandeling van de EVP/EUCD onderwerpen, de toelichting op de begrotingen van Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking en de adviezen van de Werkgroep Internationale Politiek de feiten, en de verzoeken van actiecomité's, vele buitenlandse (meestal Latijns Amerikaanse) bezoekers etc. over om te protesteren tegen misstanden en plotselinge calamiteiten de incidenten. Het is zaak dat het CDA het juiste evenwicht tussen feit en incident kan bewaren. Een van de goede instrumenten daartoe is in ieder geval een leidraad voor een soepel buitenlands beleid. Het program van uitgangspunten en het verkiezingsprogram geven daarvoor enige goede proposities. ■

7. Stichting kader- en vormingswerk CDA

Veel facetten aan kader- en vormingswerk

Op de fusiedatum 11 oktober 1980 komt de Stichting Kader- en vormingswerk CDA tot stand, in de Statuten aangeduid als Kader- en vormingscommissie.

Het doel van de Stichting is ten dienste van het CDA kaderwerk en politieke vormings- en scholingsactiviteiten te organiseren en te ontwikkelen.

Het bestuur is dan als volgt samengesteld:

N. Schouten – voorzitter
mw. M. H. A. Boers-Wijnberg – vice-voorzitter
G. N. Kok – penningmeester
mw. A. J. M. van Alkemade
mw. J. C. M. Demmers-Vriens
mw. C. H. Evenhuis-van Essen
H. Faber
mw. Th. Huberts-Fokkelman
L. A. Maasdam
mw. A. M. Vollebregt.

Mw. M. A. J. de Ronde-de Rooij volgt mw. A. J. M. van Alkemade op, die tussentijds aftreedt.

Adviserende leden van het bestuur zijn:

C. Bremmer – CDA-secretariaat
mw. T. Bot-van Gijzen – CDA-Vrouwenberaad
H. Cloudt – Vereniging van Gemeente- en Provinciebestuurders
mw. J. Jansen – CDJA
A. M. Oostlander – Wetenschappelijk Instituut voor het CDA
G. C. de Groot – Commissie Buitenland

7.1. Bestuurlijke activiteiten

- Vanuit het Stichtingsbestuur heeft H. Faber als adviserend lid zitting in de Commissie Buitenland,
- terwijl mw. Th. Huberts-Fokkelman en mw. T. Bot-van Gijzen zitting hebben in de Commissie Werkgroepenwerk.
- mw. J. C. M. Demmers-Vriens, bestuurslid van de Stichting, vertegenwoordigt het CDA in de Stichting Burgerschapskunde.
- L. A. Maasdam maakt deel uit van de commissie die het cursusmateriaal vaststelt en samenstelt voor de met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen 1982 te organiseren gemeenteraads cursussen.

Ten behoeve van de te subsidiëren regionale kader- en vormingsactiviteiten stelt het bestuur de subsidieregeling regionaal kader- en vormingswerk CDA vast.

Als stafmedewerkers zijn aan de Stichting verbonden:

- W. Eikelboom
- mw. G. van der Heijden-van der Eerden (part-time)
- H. Waterborg (part-time)
- P. F. Dudink (part-time)

De administratieve medewerksters zijn:

- mw. E. M. Jansen-Keuvelaar
- mw. M. Kuipers.

Ten einde de doelstelling van de Stichting te bereiken worden tal van activiteiten georganiseerd en gecoördineerd.

7.2. Kadercursussen

De kadercursussen worden rechtstreeks door de Stichting georganiseerd. Deze cursus waarin de politieke elementen en vaardigheden worden gecombineerd, telt vier cursUSDagen, één week-end en wordt besloten met een bezoek aan politiek Den Haag. Gedurende de verslagperiode vinden kadercursussen plaats te Groningen, 25 deelnemers, met een gemiddelde opkomst van 23 deelnemers.

Rotterdam, 24 deelnemers, met een gemiddelde opkomst van 23 deelnemers.

Nijmegen, 29 deelnemers, met een gemiddelde opkomst van 26 deelnemers.

Te Santpoort vindt 's zomers een kadercursus voor CDJA-leden plaats. Hieraan nemen 24 personen deel.

7.3. Verkiezingscursussen

In het kader van de in 1981 gehouden Tweede Kamerverkiezingen, worden in samenwerking met verscheidene Kamerkringcampagneteams verkiezingscursussen georganiseerd. Tijdens deze cursussen, waarop met name kandidaat-Kamerleden en leden van campagneteams tot de deelnemers behoren, wordt gericht aandacht besteed aan

- het functioneren in fora,
- het omgaan met de pers en
- het spreken in het openbaar.

De verkiezingscursussen vinden plaats te:

- Noord-Brabant, Overijssel en Limburg op vrijdagavond en zaterdag, met in totaal 65 deelnemers.
- Friesland en Utrecht, op zaterdag met in totaal 35 deelnemers.
- Amsterdam, 2 x drie avonden, met in totaal 44 deelnemers.

7.4. Trainingsdagen c.q. avonden, vaardigheden/vergaderen

Buiten de campagneperiode worden vijf trainingsdagen/avonden met in totaal 76 deelnemers georganiseerd. Op deze training wordt met name aandacht besteed aan vaardigheden, die tot het gereedschap van partijbestuurders behoren.

7.5. Gemeenteraads-cursussen

In de verslagperiode bestaat de gemeenteraads cursus uit: 4 zaterdagochtend-bijeenkomsten waarop de volgende onderwerpen aan de orde zijn:

- financiën
- onderwijs
- sociaal-economische problematiek/werkgelegenheid
- functioneren van de fractie

In 15 Kamerkringen vinden gemeenteraads cursussen plaats, terwijl daarvan in 11 Kamerkringen, vanwege het aantal deelnemers twee cursussen worden georganiseerd.

Aan de raads cursussen nemen in totaal 286 personen deel.

In verband met de gemeenteraadsverkiezingen 1982 wordt gedurende de verslagperiode een nieuwe raads cursus voorbereid, primair er op gericht om nieuwe raadsleden enigszins ver-

trouw te maken met hun nieuwe werkterrein. In Limburg vindt in december 1981 de cursus in zijn nieuwe opzet voor het eerst plaats.

7.6. Werkgroepenwerk

De Stichting Kader- en Vormingswerk CDA zet na de fusie het werkgroepenwerk voort. Deze werkzaamheden worden gecoördineerd door de Commissie Werkgroepenwerk.

De Commissie Werkgroepenwerk bestaat uit: J. H. A. G. van Maasakkers - voorzitter
mw. T. Bot-van Gijzen - vice-voorzitter (Stichtingsbestuur)
mw. Th. Huberts-Fokkelman (Stichtingsbestuur)
mw. L. Booij-Bukman (Vrouwenberaad)
mw. E. Jonkers (CDJA)
H. Borstlap (Wetenschappelijk Instituut voor het CDA)
H. Eversdijk (Tweede Kamerlid)
P. R. H. M. van der Linden (Tweede Kamerlid)

In 1981 worden de volgende werkstukken behandeld:

- De kosten van het wonen, door A. A. M. Jacobs
commentaar, P. A. M. Cornelissen
- Economische teruggang: aanzet tot een nieuwe levensstijl, door H. Borstlap
- Democratisering in particuliere organisaties, door P. G. Kroeger
commentaar, V. de Korte-van Hemel
- Wat doen we met onze rommel?, door K. Vos
commentaar, A. Lansink
- Gezocht: Werk, door G. Gerritse.

Gemiddeld reageren 35 werkgroepen met ± 250 deelnemers per keer. Dit is ongeveer een derde van het totaal aantal groepen. Het blijkt echter dat niet steeds dezelfde 35 werkgroepen meedoen, maar dat de ingeschreven groepen met betrekking tot daadwerkelijke deelname variëren.

De resultaten van de werkgroepen en de commentaren daarop verschijnen steeds in het ledenblad van CD/ACTUEEL.

Vormingswerkconsulenten

Kamerkring Leeuwarden	B. Dijkstra Van Boelenslaan 6 9244 EM Beetsterzwaag	tel. 05126-2340 th. 05120-19669 knt.	Kamerkring Leiden	mr. N. Ph. Geelkerken Rapenburg 36 2311 EX Leiden	tel. 071-143941 th. 070-733814 knt.
Kamerkring Groningen	vacature			M. E. B. de Goeij-Smulders Eendendreef 70 2665 TB Bleiswijk	tel. 01892-4472
Kamerkring Assen	C. W. M. Jongma-Roelants Jan Steenweg 24 9761 HJ Eelde	tel. 05907-3367	Kamerkring Den Haag	vacature	
Kamerkring Zwolle	Th. van Osch Tjariet 36 8032 LM Zwolle	tel. 05200-34297 th. tel. 05200-77177 knt.	Kamerkring Rotterdam	D. C. Dekker Zocherstraat 213 3067 AW Rotterdam	tel. 010-217669 th. 070-614911 knt.
Kamerkring Arnhem	C. H. Reitsma-van Spanje Sparrenlaan 3 8162 CX Epe	tel. 05780-14819	Kamerkring Dordrecht	A. J. Bakker-Osinga Oranjepark 3 3311 LP Dordrecht	tel. 078-147010
Kamerkring Nijmegen	G. J. Mombarg Van Goghstraat 39 6566 ZB Millingen a/d Rijn	tel. 08813-2061		W. van Dinter-Vroegindeweij Merellaan 357 3145 EM Maassluis	tel. 01899-15309 th. 070-614911 knt. tst. 3291
Kamerkring Utrecht	M. Ch. Bruins Slot-Vis Willem Alexanderstraat 48 2474 JT Zegveld	tel. 03489-686	Kamerkring Zeeland	vacature	
Kamerkring Den Helder	J. J. Verhoog Tulpstraat 10 1738 CC Waarland	tel. 02262-1793	Prov. Org. Nrd.-Brabant	J. C. H. Leenderts-van den Maagdenberg Eksterstraat 11 4901 BA Oosterhout	tel. 01620-22962
Kamerkring Amsterdam	Mw. B. Burggraaff 3e Weteringdwarsstraat 15 hs 1017 TA Amsterdam	tel. 020-229877		M. Appels-de Jager Fonteinweg 1 5691 GZ Son	tel. 04990-71947
Kamerkring Haarlem	M. Verheul-Verhulst Willem Denijslaan 11 2101 EN Heemstede	tel. 023-289625	Kamerkring Maastricht	W. Thuis Rietbeek 10 6166 GV Geleen	tel. 04494-45717 th. 04494-66269 knt.

7.7. Studiedagen

In de verslagperiode organiseert de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA een tweetal studiedagen.

De studiedag Emancipatie op 4 april 1981 in samenwerking met het Wetenschappelijk Instituut, het Vrouwenberaad en het CDJA georganiseerd, telt 130 deelnemers.

Mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters en de heer W. Albeda houden inleidingen. De leiding van de studiedag berust bij de heer A. Nooteboom.

Op de studiedag Afvalverwerking en bodembescherming op 24 oktober 1981 samen met de Vereniging van christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders georganiseerd, zijn 95 deelnemers.

De heer K. Vos, voorzitter Federatie natuur en milieu Overijssel en het Tweede Kamerlid A. Lansink verlenen hun medewerking.

Van beide studiedagen zijn de resultaten verzameld in mappen.

Deze mappen zijn bij de Stichting verkrijgbaar.

7.8. Vormingswerkconsulenten

Onder coördinerende leiding van de Stichting functioneert het vormingswerkconsulententeam. In februari 1981 gaat dit team, hoewel nog niet voltallig van start.

Als regel is er per CDA-Kamerkring één vormingswerkconsulent(e) die onder mede-verantwoordelijkheid van het Kamerkringbestuur in het werkgebied werkzaam is op het terrein van Kader- en vormingswerk.

De werkzaamheden van de vormingswerkconsulenten bestaan uit:

- het organiseren en uitvoeren c.q. doen uitvoeren van regionale kader- en vormingsactiviteiten, zoals cursussen, werkgroepen en andere projecten;
- op basis van de daarmee opgedane ervaring adviseren bij de planning van de daarvoor benodigde werkzaamheden van de Stichting Kader- en Vormingswerk;
- stimuleren en mede-organiseren van de activiteiten in het kader van de partijpolitieke discussie;
- het mede-organiseren van gemeenteraads-cursussen;
- ondersteuning van en voorlichting aan besturen en leden van CDA-afdelingen in hun politiek en organisatorisch functioneren;
- in het algemeen functioneren als contactpersoon en informatiebron op het terrein van kaderwerk en politiek vormings- en scholingswerk.

Voor het verrichten van al deze werkzaamheden worden de vormingswerkconsulenten geïnformeerd en toegerust door de Stichting Kader- en vormingswerk CDA.

De vormingswerkconsulenten verrichten hun

werkzaamheden onder mede-verantwoordelijkheid van het Kamerkringbestuur, waaronder zij ressorteren.

Een goede relatie en goede werkafspraken tussen het Kamerkringbestuur en de desbetreffende vormingswerkconsulent is derhalve van groot belang.

7.9. Regionale cursussen

Niet in de laatste plaats is het aan de vormingswerkconsulenten te danken, dat uitvoering kan worden gegeven aan het door het bestuur van de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA voorgenomen beleid, dat primair de cursusactiviteiten gedecentraliseerd worden georganiseerd en uitgevoerd, terwijl de Stichting rechtstreeks activiteiten onderneemt, daar waar de Kamerkringen achterblijven.

Tal van cursussen vinden plaats, waarbij de opzet varieert, al naar gelang de wensen en behoeften van deelnemers en organisatoren. De Stichting voorziet daarbij veelal in het benodigde cursusmateriaal, dat hetzij uit de binnen het CDA aanwezige documentatie c.q. literatuur wordt geselecteerd, hetzij door de Stichting wordt vervaardigd.

Zo vinden in alle Kamerkringen, behalve in de Kamerkringen Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Zeeland door de Stichting gesubsidieerde politieke vormings- en scholingsactiviteiten plaats.

Er is sprake van een positief verband tussen de aanwezigheid van hetzij vormingswerkconsulenten, hetzij een goed functionerende vormings- en scholingscommissie in de Kamerkring enerzijds en het plaatsvinden van politieke vormings- en scholingsactiviteiten anderzijds.

Voorts is het voor het plaatsvinden van deze activiteiten noodzakelijk dat de in de Kamerkring werkzame consulenten zich verzekerd weten van de goede medewerking van en samenwerking met het Kamerkringbestuur.

7.10. CDA-Vrouwenberaad

De Stichting verleent subsidie aan het CDA-

Vrouwenberaad. Onder leiding van de werkgroep vorming van het CDA-Vrouwenberaad wordt ten behoeve van de leden van het Vrouwenberaad het project Gezin: samenleven in verantwoordelijkheid, het project Vrede en Veiligheid, de cursus Kijk op Politiek en trainingen voor gespreksleidsters uitgevoerd.

7.11. Partijpolitieke discussie

Over de onderwerpen Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid start een partijpolitieke discussie, waarvan de organisatorische voorbereiding en uitvoering door de Stichting wordt verzorgd. Ongeveer 1.750 deelnemers worden ingedeeld in werk- en discussiegroepen. Alle deelnemers ontvangen het bij het opgegeven onderwerp behorende informatie- en discussiemateriaal. De coördinatoren van de werk- en discussiegroepen en de Kamerkringbesturen worden geïnformeerd over de bij de partijpolitieke discussie te volgen procedure en spelregels.

Voor de vormingswerkconsulenten, is met name daar waar de groepen enigszins moeizaam kunnen beginnen met hun werkzaamheden een stimulerende en activerende rol weggelegd.

7.12. Publicaties/lesmateriaal

Politiek? . . . Kom nou! is de lesbrievenserie, die uitgegeven wordt door de Stichting.

Elke lesbrief behandelt een afzonderlijk thema. In de verslagperiode verschijnt: lesbrief 8 Volkshuisvesting
lesbrief 9 Welzijn
lesbrief 4 Parlementaire democratie en verkiezingen (herdruk)

7.13. Partijwijzer

Ten behoeve van de partij-kaderleden geeft de Stichting de „Partijwijzer” uit, die organisatorisch de weg wijst binnen het CDA en tal van handreikingen biedt over de wijze waarop een gemeentelijke afdeling goed tot beter kan functioneren. ■

De stafmedewerkers van het kader en vormingswerk, v.l.n.r. Harm Waterborg, Wim Eikelboom, Pieter Dudink en Gonne van der Heijden (foto Nick Morelis)

8. CDA-Vrouwenberaad

CDA-Vrouwenberaad slaat aan in het land

8.1. Start

De oprichting van de vereniging CDA-Vrouwenberaad als zelfstandige organisatie binnen het CDA op 11 oktober 1980 vormt tegelijkertijd een einde en een nieuw begin. Het is een waardige afsluiting en bekroning van een periode hard werken door een groep vrouwen, die afgevaardigd zijn uit de drie samenwerkende christendemocratische partijen. De vrouwen van het eerste uur in oktober 1973 hebben nooit ervan gedroomd dat het liefst zeven jaar zal duren eer hun ideaal zal worden verwerkelijkt. Nuchter beschouwd blijkt achteraf alles toch nog snel gegaan.

Het is tevens een spannend begin, de start van een geheel nieuwe organisatie, een op democratische leest geschoeide vereniging.

Een bewaamde ploeg vrouwen neemt de fakkel over. Het zijn de afgevaardigden uit de provincies die tezamen de landelijke Raad met besluitvormende bevoegdheden vormen. Het Landelijk Bestuur heeft daarin een belangrijke taak als beleidsvoorbereidend en coördinerend orgaan. Met grote inzet gaat het bestuur gretig aan de slag de belangrijkste organisatielijnen uit te zetten en te verstevigen. Het resultaat: plaatselijke vrouwenberaden rijzen als paddestoelen uit de grond.

Het betekent dat het CDA-Vrouwenberaad overal in het land aanslaat.

Het CDA-Vrouwenberaad krijgt bij de oprichting kant en klare statuten mee. Het grondrecht van het Vrouwenberaad staat vermeld in de CDA statuten. Een huishoudelijk reglement alsmede plaatselijke en provinciale reglementen ontbreken bij de oprichting. Een kleine groep deskundige vrouwen heeft ervoor gezorgd, dat aan het eind van 1981 de concepten gereed zijn om door de landelijke Raad te worden bekrachtigd.

8.2. Landelijke Raad

De Raad komt in de verslagperiode tweemaal bijeen. Voor het eerst op 17 januari en op 21 september 1981. Tijdens deze bijeenkomsten worden resoluties aangenomen, die in relatie staan tot de politieke hangijzers van de dag. In de eerste resolutie wordt tot uitdrukking gebracht dat de toekenning van alimentatie en de eventuele beperking in duur dient te worden overgelaten aan de onafhankelijke rechter. In de andere resolutie wordt met klem erop aangedrongen te streven tot een opheffing van discriminerende maatregelen die in Europa overal nog steeds jegens vrouwen bestaan.

8.3. Landelijk bestuur

Het landelijk bestuur van het Vrouwenberaad ziet zich in deze beginperiode gesteld voor de

zware taak organisatorisch en inhoudelijk vakwerk te leveren.

De vergaderfrequentie is in deze eerste verslagperiode hoog. Het bestuur vergadert elf keer, waarbij bovendien een studieweekend in Oosterbeek begin september moet worden geteld. Het resultaat van de bezinning te Oosterbeek is een inventarisatie van knelpunten en activiteiten. Het leren omgaan met elkaar, het op elkaar afstemmen en coördineren van talrijke activiteiten vragen alle energie. Bovendien moet een visie worden ontwikkeld op de rol en de functie van het Vrouwenberaad binnen het CDA. Met deze ingrediënten voor ogen is een werkplan opgesteld. Dit werkplan is tijdens de laatste vergadering in 1981 goedgekeurd.

8.4. Politieke activiteiten

Een van de eerste belangrijke politieke activiteiten is het bekomentariëren van het concept program „Om een zinvol bestaan”, dat voor de nieuwe te verkiezen Tweede Kamer binnen het CDA aan de orde is. In een aantal bijeenkomsten heeft het CDA-Vrouwenberaad het concept program besproken, na door een aantal plaatselijke en provinciale vrouwenberaden met ideeën te zijn gevoed.

Het Vrouwenberaad heeft wijzigingsvoorstellen in ongeveer 50 amendementen omgezet. Het pleit voor de werkelijkheidszin van de vrouwen en hun zorgvuldige afweging vooraf, dat van

deze amendementen heel wat zijn overgenomen.

Een soortgelijke activiteit is uitgevoerd bij de totstandkoming van het model provincie- en gemeenteprogram, dat medio 1981 in de Partijraad is behandeld.

Tijdens de vergaderingen van het Landelijk Bestuur zijn naast de onvermijdelijke organisatorische kwesties steeds politieke zaken aan de orde geweest. Afhankelijk van het onderwerp zijn notities, uitspraken en resoluties – eventueel voorbereid door een ad-hoc-werkgroep – het resultaat.

In dit verband dient te worden vermeld de resolutie over „hervereiding van arbeid”, een notitie over „individualisering” en het – zo langzamerhand – traditionele telegram tijdens de kabinetsformatie over het aantal (steevast te weinig) vrouwelijke kandidaten.

Als bijzondere activiteit moet het becommentariëren door CDA vrouwen en Vrouwenberaden van het Nederlands Actieprogramma Emancipatiebeleid „Emancipatie Vooruit” worden gezien. Het heeft veel vrouwen op verschillende niveaus bezig gehouden met denken over emancipatie. De reeds in 1980 op gang gekomen discussie over gezin en samenleving wordt afgerond met een enquête. Een werkgroep heeft zich gedurende dit jaar gebogen over de verwerking van de resultaten.

Niet onvermeld mag blijven het denken over de politieke gevolgen die de ontwikkelingen van de micro-electronica in de toekomst voor de sa-

Het dagelijks bestuur van het Vrouwenberaad v.l.n.r. mw. Tacken, mw. Zuidema, mw. Ten Hagen en mw. Bellingwout.

menleving zal hebben. Deze activiteit wordt tezamen met het CDJA in een werkgroep met gelijknamige naam ondernomen.

8.5. Interne betrekkingen

Met ingang van de fusiedatum kent het Vrouwenberaad een aantal via statuten en reglementen vastgelegde vertegenwoordigingen in CDA besturen. Helaas moet worden geconstateerd, dat de aantallen vrouwenplaatsen op hoog niveau daarmee zijn gereduceerd.

8.6. Externe betrekkingen

Als belangrijkste externe contacten en activiteiten mogen worden genoemd het contact en het werk in de Nederlandse Vrouwen Raad en met overleg tussen de politieke vrouwenorganisaties van de PvdA, VVD, PPR en D'66. Met deze laatste organisaties is in de loop van het jaar een politiek werkstuk tot stand gebracht over „Emancipatie en arbeid”. Deze stellingname met aanbevelingen is gezamenlijk aangeboden aan de Kabinetformateurs.

Het meewerken binnen de Nederlandse Vrouwenraad aan een goede toekomst voor vrouwen en vrouwenorganisaties om meer invloed te verkrijgen ziet het Vrouwenberaad eveneens als een belangrijke opdracht. Zowel in het hoofdbestuur als in het algemene bestuur als in de onderscheiden secties tracht het Vrouwenberaad een goede inbreng en een waardevolle bijdrage te leveren. De discussie over de waarde en het functioneren van de NVR als organisatie staat in het afgelopen jaar centraal.

Het Vrouwenberaad heeft bij monde van zijn voorzitter en een werkgroep een belangrijke bijdrage hiertoe geboden

8.7. Secties Vrouwenberaad

Het Vrouwenberaad kent twee secties te weten: De sectie Vorming en de sectie Buitenland.

De sectie Vorming geeft goede ondersteuning aan het basiswerk met „Kijk op politiek”, „Plaatselijke politiek” en ook de „Handleiding voor de discussie Vrede en Veiligheid” heeft vele basisvrouwen aan het werk gezet.

De sectie Buitenland draagt zorg ervoor dat het CDA-Vrouwenberaad geluid in Europa doorklinkt. Op de 2e algemene vergadering van de UCDF (Unie van Christen Democratische Vrouwen) hebben 10 Nederlandse vrouwen (inclusief de 2 Europarlementariërs) zich danig gewoerd. Zij hebben zich tevoren duchtig voorbereid door het meepstellen van een „paper”, dat in Luxemburg met verve is verdedigd.

8.8. Emancipatiewerk

Emancipatiebeleid is facetbeleid. Zo ook bij het CDA-Vrouwenberaad. Alle facetten van het werk hebben emancipatorische aspecten. Gestreefd wordt de aandacht, het inzicht en de gevoeligheid hiervoor aan te scherpen. In de loop van het jaar verschijnt de Emancipa-

Het Zuidhollandse Vrouwenberaad op de trappen van het Provinciehuis

tienota van het Vrouwenberaad, waarin een aantal beleidslijnen worden uitgestippeld en ter discussie gesteld.

Tevens is getracht de provinciale vrouwenberaden waar nodig en gewenst emancipatorisch te ondersteunen.

Het CDA-Vrouwenberaad wordt hierbij terzijde gestaan door twee deeltijd emancipatiewerkers (mevr. Nel Keyser en mevr. Liesbeth Schneiders).

8.9. Slot

De hitte van de dag – zo mag het wel worden gesteld – wordt gedragen door het officieuze Dagelijks Bestuur, de voorzitter Riet ten Hagen, de vice-voorzitter Rietje Bellingwout, de secretaris Nel Zuidema, de penningmeester Juliette Tacken en de beleidsmedewerker Ineke de Ridder, die sedert 1 maart 1981 in groeiende lijn wat tijd en taak betreft het Vrouwenberaad in alles ondersteunt.

Dit verhaal kort samengevat. Het Vrouwenberaad is volop bezig de politiek bij de vrouwen en de vrouwen bij de politiek te brengen.

8.10 Leden van het landelijk bestuur

mevrouw F. Ekens-van Dam, Haren. (Groningen)

mevrouw G. v.d. Schoor-Timmerman, Heerenveen. (Friesland)

mevrouw H. Th. Stevenson-Kuipers, Hoogeveen. (Drenthe)

mevrouw W. Holthuis-Hansen, Hasselt. (Overijssel)

mevrouw G. van Leeuwen-Bakker, Arnhem. (Gelderland)

mevrouw C. Botman-Laan, Odijk. (Utrecht)

mevrouw M. Verheul-Verhulst, Heemstede. (Noord-Holland)

mevrouw L. T. M. Offringa-Knibbe, Voorschoten. (Zuid-Holland)

mevrouw J. Punt-van Osnabrugge, Vlissingen. (Zeeland)

mevrouw T. Arts-Kuppens, Ledeaeker. (Noord-Brabant)

mevrouw M. Coops-Vaessen, Heerlen. (Limburg)

mevrouw A. van den Beld-Pott, Den Haag. (adviserend lid)

mevrouw E. Sleijsjer-Tegelaar, Alphen a/d Rijn. (adviserend lid)

mevrouw T. Bot-van Gijzen, Spijkenisse. (adviserend lid)

mevrouw B. F. Bos-Beernink, Katwijk. (adviserend lid)

9. Voorlichting

Praktijk bewijst noodzaak voorlichtingsafdeling

Tijdens de federatieve periode werd de voorlichting van de CDA-federatie behartigd door de afdeling voorlichting van de CDA-Tweede Kamerfractie. Een gefuseerde partij van ± 150.000 leden met diverse landelijke organen en organisaties kan het echter niet stellen zonder een eigen voorlichtingsafdeling.

Sinds de fusiedatum van 11/10/80 functioneert er binnen het CDA-huis zo'n afdeling.

Eén van de eerste taken waarvoor de partijvoorlichting zich gesteld ziet is het verwerven van een duidelijke plaats binnen het CDA-huis. Anders gezegd, de landelijke organen en organisaties van het CDA moeten ervan worden doordrongen al hun voorlichtingsactiviteiten (het optreden naar buiten toe) te laten lopen via de afdeling voorlichting.

Perspresentatie

De voorlichting speelt hierbij een coördinerende en adviserende rol met inachtneming van de eigen plaats en verantwoordelijkheid van de landelijke CDA-organen en bijzondere organisaties. Zo is de voorlichting b.v. betrokken bij de perspresentatie van de rapporten van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. De verzorging en productie van vele persberichten afkomstig van CDA-organen (presidium, dagelijks bestuur, partijbestuur, Partijraad en Congres) en de bijzondere organisaties van het CDA (Vrouwenraad, Bestuurdersvereniging, Wetenschappelijk Instituut) lopen via de afdeling voorlichting.

Het opbouwen en onderhouden van contacten met de publiciteitsmedia vormt eveneens een belangrijke taak voor de voorlichting. Deze con-

tacten komen snel tot stand mede door de groeiende belangstelling van de media voor de op stapel staande verkiezingscampagne voor de Tweede Kamerverkiezingen en de voorbereiding die daartoe uiteraard ook door het CDA werden getroffen. Men denke hierbij aan de vaststelling van het CDA-verkiezingsprogramma, de procedure rond het aanwijzen van de CDA-lijsttrekker, de beoordeling c.q. aanvaarding van gravamina op het programma en de talloze verzoeken om informatie over de aard, opzet en organisatie van de te voeren CDA-campagne. Veel van alle partijvoorlichtingsactiviteiten zijn in de periode oktober '80 t/m maart '81 te herleiden tot de eigenlijke CDA-verkiezingscampagne in de maanden april en mei 1981. Gedurende deze periode werken de partijvoorlichting en de fractievoorlichting in CVC-verband intensief samen en de voorlichtingstaken worden daarbij zoveel mogelijk verdeeld.

Wegwijzer

Behalve campagne-zaken handelt de voorlichting vele algemene schriftelijke/telefonische verzoeken om informatie en inlichtingen af. Daarbij fungeert de voorlichting voor de informanten vaak ook als wegwijzer binnen de CDA-structuur. Voor wat betreft het algemene voorlichtingsmateriaal wordt toegezien op het laten in boekvorm publiceren van het rapport „grondslag en politiek handelen”, er verschijnt een algemene CDA-informatiefolder, alsook de brochure „Inleiding voltooid” met daarin gebundeld de toespraken gehouden op het fusiecongres.

Een belangrijke taak van de voorlichting betreft voorts de opvang en beoordeling van verzoeken van de schrijvende en de radio- en t.v.-pers om interviews met of commentaren van de partijvoorzitter. Waar nodig zorgt de voorlichting hierbij voor publicitaire voorbereiding en/of begeleiding.

9.1. Radio- en tv-uitzendingen

In het kader van de zendtijdregeling voor politieke partijen worden door de partijvoorlichting in nauwe samenspraak met de fractievoorlichting gedurende deze verslagperiode 25 radio-uitzendingen en 8 t.v.-uitzendingen geproduceerd. In deze uitzendingen komen actuele zaken de partij, de fractie en de CDA-bewindslieden betreffende aan de orde.

De feitelijke productie berustte deze verslagperiode bij mr. J. W. R. de Savornin Lohman (partijvoorlichter) bijgestaan door G. E. van der Wulp en T. Huijssoon (fractievoorlichting).

9.2. Commissies

De Adviescommissie Public Relations en Voorlichting (APRV) ingesteld tijdens de CDA-federatie ter advisering van het Dagelijks Bestuur van het CDA functioneert gedurende de voorbereiding van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen als stafwerkgroep Voorlichting van het CVC. De commissie komt 4 maal bijeen en is als volgt samengesteld: drs. A. H. A. Veenhof (voorzitter a.i.), mr. B. M. J. Pauw, J. N. A. Groenendijk, mr. S. J. Hartkamp, P. J. Koop, mr. J. W. R. de Savornin Lohman, P. van Tellingen, Th. Westerwoudt, A. A. F. v.d. Wildenburg en G. E. van der Wulp, mej. M. Kuipers (secretaresse).

In het kader van de structuur van de zgn. permanente campagnevoering, is de functie van bovenvermeldde commissie feitelijk overgenomen door de sectie-voorlichting. Deze sectie vergadert 3 maal in deze periode en wordt gevormd door mr. J. W. R. de Savornin Lohman (voorzitter), mr. B. M. J. Pauw, drs. H. Borstlap, H. Cloudt, T. Huijssoon, R. Jasper, C. P. van Santen, drs. M. Smits, J. de Swart, H. Schipper, L. Veerman, D. van Vliet, G. E. van der Wulp, mej. M. Kuipers (secretaresse).

Per 31 december 1981 zijn op de afdeling voorlichting werkzaam: mr. J. W. R. de Savornin Lohman (partijvoorlichter) en mej. A. van Wisen (secretaresse). ■

Veel voorlichtingsactiviteiten hebben te maken met landelijke verkiezingscampagne. Op de foto lijsttrekker Van Agt in Gouda in gesprek met jongeren.

10. CD/ACTUEEL

Een nieuw weekblad voor een nieuwe partij

Elke politieke partij bestaat bij de gratie van zijn leden. Deze willen geïnformeerd worden over het doen, of het laten van de diverse partijgedingen zoals het bestuur; de fracties in het parlement; de jongeren; diverse commissies etc. etc.

Op de dag dat de fusie van ARP, CHU en KVP zijn beslag krijgt in een bomvol Haags Congresgebouw, ligt daar ook een zichtbaar teken van dit samengaan namelijk een eigen weekblad onder de titel CD/ACTUEEL.

Piet Steenkamp, architect van deze politieke drie-in-de-pan is op slag nog bekender dan hij al was: het omslag van het blad is immers getooid met zijn portret.

De beschikbare nummers op het fusiecongres mogen zich verheugen in een grote belangstelling.

Daarmee is CD/ACTUEEL sinds 11 oktober 1980 de opvolger van de aparte partij-organen die ARP, CHU en KVP uitgaven onder de namen van respectievelijk Nederlandse Gedachten, de Nederlander en Politiek Nieuws.

Daarnaast kenden de zogenaamde rechtstreekse CDA-leden nog het maandelijks ledencontactblad CD-AKTUEEL.

Enige gelijkenis met de roepnaam van het hier omschreven blad dringt zich op. Doch die gaat nauwelijks verder dan de naam...

Een nieuwe partij met 150.000 leden kan immers niet volstaan met een maandelijks ledencontactblad met een dikte van slechts enkele pagina's. Integendeel, de partij moest volgens een rapport van de commissie geheten „werkgroep één partijblad” een wekelijks verschijnend orgaan hebben. Deze conclusie wordt door het CDA-bestuur overgenomen.

Dus wordt CD/ACTUEEL een wekelijks verschijnend blad met een variabele dikte van 24-48 pagina's; gestoken in een eigentijdse magazine-uitvoering.

Conform de aanbevelingen van de zojuist genoemde commissie wordt besloten het blad wekelijks op abonnementsbasis uit te geven. Daarnaast gaat het blad tien keer per jaar, gratis naar alle leden. Het blad is dan aangevuld met extra organisatienieuws.

Elke week een blad uitgeven vergt van de – behalve de redactie-secretaris uit vrijwilligers bestaande – redactie dat er ook wekelijks vergaderd wordt. Dit gebeurt stevast op maandag in de late middag – en vroege avonduren. Naast een wekelijkse hoeveelheid variabele artikelen, interviews etc. draagt de redactie tevens de zorg voor een aantal vaste rubrieken.

Zo hebben de partijvoorzitter en fractievoorzitter afwisselend een column tot hun beschikking. Een aantal schrijvers vervult bij toerbeurt de rubriek Beurtelings.

Uit de Tweede Kamerfractie wordt wekelijks gerapporteerd. Eerst geschiedt dit door kamerleden die artikelen en verslagen verzorgen later

wordt dit overgenomen door fractievoorzitter T. Huijssoon.

Tot de andere vaste punten in het blad behoren de rubriek Zwart-Wit, met knipsels uit dag- en weekbladen verzorgd door G. J. Brinkman, de regio-rubriek samengesteld door L. Veerman, de ingezonden stukken rubriek en de mededelingen uit de partij.

Daarnaast heeft het CDJA elke week 2 tot 3 pagina's tot zijn beschikking.

Het zal duidelijk zijn dat de hoeveelheid onderwerpen die in het blad behandeld worden in het verslagjaar te groot is om op te noemen. Een uitzondering wordt hier gemaakt voor een kroniek rond de kabinetsformatie (verzorgd door redactielid B. Pauw) en een tweetal themanummers namelijk over Vrede en Veiligheid (december 1980) en minderheden in ons land (december 1981).

De meest opzienbarende verandering van het blad is de nieuwe vormgeving die in oktober 1981 dus na een jaar van het bestaan van het blad gestalte krijgt.

Met een grotere letter en een vastere en dus meer herkenbare indeling wordt de leesbaarheid van het blad vergroot. Uit de reacties van lezers en uit het veelvuldig geciteerd worden in andere media blijkt dat het blad aanslaat en een nuttige functie vervult in de communicatie tussen CDA'ers onderling en naar andere politieke partijen toe.

10.1 Samenstelling redactie

De redactie bestaat per 31-12-1981 uit de volgende leden: mr. S. J. Hartkamp (voorzitter), mr. B. M. J. Pauw (plv. voorzitter), drs. J. v.d. Assem, mevr. A. v.d. Beld-Pott, mevr. mr. Ph. Burgers, mevr. M. Chorus-Menken, drs. A. J. van Dulst, drs. T. de Kok, dr. W. de Kwaadsteniet, P. van Tellingen, mr. A. de Jonge (vanuit CDJA).

Adviserende leden zijn: drs. C. Bremmer, mr. J. W. de Savornin Lohman, G. v.d. Wulp en C. P. van Santen (redactiesecretaris).

Mutaties in de redactie: per 1-9-1981 vertrekt drs. W. Deetman die staatssecretaris wordt; in zijn plaats komt drs. A. J. van Dulst. Drs. J. D. Gabor na zijn benoeming tot fractievoorzitter van de Statenfractie in Zuid-Holland en mevr. E. Sleyser-Tegelaar leggen hun functies aan het eind van het verslagjaar eveneens neer. Vervulling van deze laatste twee vacatures zal in 1982 geschieden.

10.2 Redactieraad

Bij de start van het nieuwe CDA-weekblad wordt tevens de zgn. redactieraad ingesteld. De taak van de redactieraad bestaat hierin dat zij – conform het rapport één partijblad – een stimulerende, toezichhoudende en adviserende functie vervult t.o.v. de redactie. Het partijbestuur kan zich tot de redactieraad wenden indien het zich niet kan verenigen met het beleid van de redactie of met onderdelen daarvan.

De redactieraad komt 4 maal bijeen in deze periode waarbij in één van deze vergaderingen vruchtbaar van gedachten wordt gewisseld met een delegatie uit de redactie van CD/ACTUEEL.

Per 31 december 1981 is de redactieraad als volgt samengesteld:

- mr. dr. A. Postma – voorzitter
- H. W. van der Brink
- drs. H. Glimmerveen
- F. J. van der Heijden
- J. M. Kwakkenbos
- drs. H. van Spanning
- dr. K. de Vries
- Th. Westerwoudt
- mr. C. v.d. Wetering
- drs. M. Smits (secretaris)

11. Partijsecretariaat

Integratieproces in partijsecretariaat soepel verlopen

Op 11 oktober 1980 komt het CDA tot stand. In de daarop volgende week van 13 oktober 1980 kan het CDA-secretariaat aan de Dr. Kuypersstraat 5 worden betrokken. Dat betekent, dat de medewerkers die voorheen werkzaam waren op de secretariaten van ARP, CHU, KVP en het CDA vanaf dat moment onder één dak gehuisvest zijn. In de daaraan voorafgaande weken was uitvoerig met alle medewerkers op het partijsecretariaat van gedachten gewisseld over hun toekomstige plaats en functioneren binnen het CDA-secretariaat. Per 11 oktober 1980 waren 48 medewerkers werkzaam op het partijsecretariaat. Op 31 december 1981 is dit aantal eveneens 48.

In 1981 is afscheid genomen van mevrouw C. van Beukering en mevrouw P. Poot. Mevrouw van Beukering die aanvankelijk langdurig werkzaam was op het CHU-secretariaat neemt afscheid van het CDA-secretariaat in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Mevrouw P. Poot neemt afscheid van het CDA-secretariaat in verband met het aanvaarden van een functie in de kring van de CDA-Tweede Kamerfractie. Zij was sedert 1-3-1976 in dienst bij het ARP-secretariaat.

In de verslagperiode 1980-1981 treden een tweetal medewerkers in dienst van het partijsecretariaat.

Mejuffrouw L. van Baggum wordt benoemd tot medewerker op de afdeling boekhouding en mejuffrouw drs. I. de Ridders wordt als part-time stafmedewerker ten behoeve van het CDA-Vrouwenberaad benoemd.

Gelet op de verschillende culturen waarvan sprake was op de secretariaten van ARP, CHU, KVP en CDA lag het in de lijn der verwachting dat het integratieproces op het nieuwe CDA-secretariaat aanvankelijk moeizaam zou gaan verlopen. Alhoewel er op onderdelen sprake is geweest van aanpassingsmoeilijkheden kan aan het eind van het verslagjaar de conclusie worden getrokken dat in alle opzichten het integratieproces soepel is verlopen. Vrijwel direct na de start op 11 oktober 1980 in het CDA-secretariaat worden alle medewerkers geconfronteerd met de voorbereiding van de nationale verkiezingscampagne die in 1981 zal plaatsvinden. Wellicht dat dit gegeven er mede toe heeft bijgedragen dat de integratie op soepele wijze heeft kunnen verlopen.

De start als nieuw partijsecretariaat, gecombineerd met de voorbereiding van een verkiezingscampagne heeft een bijzondere en extra druk op het partijsecretariaat gelegd.

In de verslagperiode is door alle medewerkers op het partijsecretariaat een meer dan aanvaardbare inzet gepleegd met betrekking tot het functioneren van het partijsecretariaat. Dat op

een enkel onderdeel dit functioneren niet perfect is geweest is zeer zeker niet te wijten aan de inzet van allen op het partijsecretariaat.

11.1 Administratieve sector secretariaat

De organisatiepoot van het CDA-secretariaat rust op de sectie Administratie en Organisatie. Deze sectie wordt gevormd door:

- G. v.d. Berg – adjunct-secretaris
- F. J. M. Jehée – chef-de-bureau
- mw. C. C. Verbaan-Keus – sous-chef-de-bureau
- mw. M. C. E. A. Noten – stafmedewerker organisatie
- W. M. J. Baur – stafmedewerker organisatie
- A. van Dam – stafmedewerker archief en algemene zaken.

Onder deze sectie valt de gehele administratieve sector waarbij de dagelijkse leiding in handen is gesteld van de chef-de-bureau.

De administratieve sector is als volgt te onderscheiden:

a. secretaresse-afdeling

- mw. J. A. Kroon-Omvlee toegevoegd aan – partijsecretaris en partijvoorzitter
- mw. J. M. van Bree toegevoegd aan – adj. secretaris politiek

- mw. U. H. I. Sardjoe toegevoegd aan – adj. secretaris administratie en organisatie
- mw. V. van Kooten-v.d. Bos en mw. M. J. Voerman-Nieuwenhuysse toegevoegd aan – adj. secretaris buitenland
- Mw. I. H. H. Koppert-Roovers – Vrouwenberaad

b. Typiste-afdeling

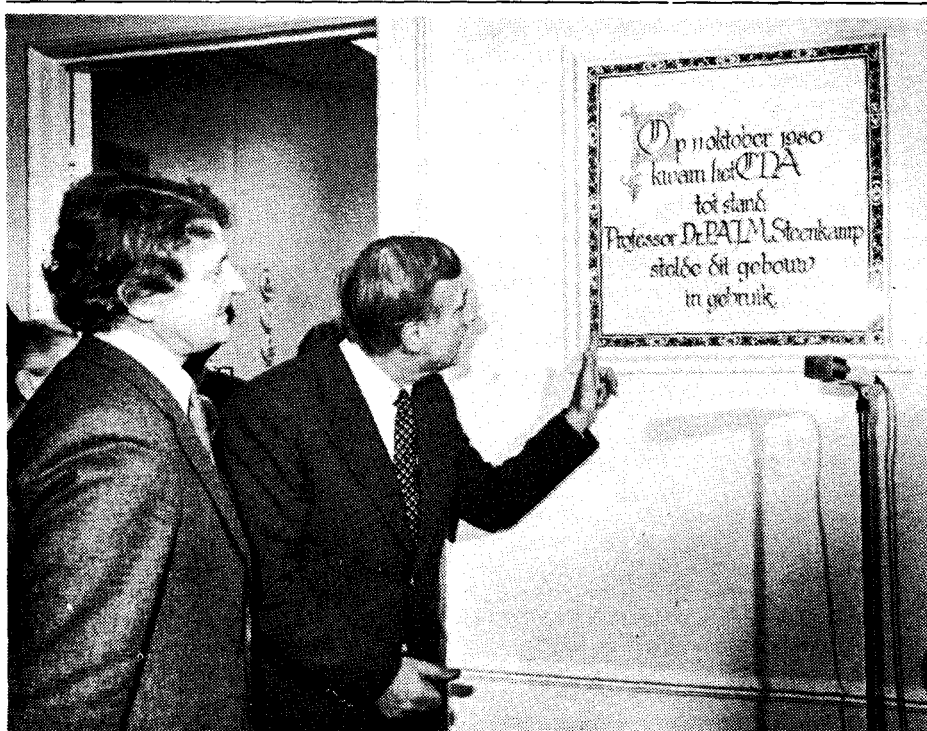
- Mw. E. M. Jansen-Keuvelaar – Kader en Vormingswerk
- mw. P. J. A. v.d. Zande – CDJA
- mw. A. van Wissen – CD/AKTUEEL en Voorlichting
- mw. P. Marey-Bevaart – permanente campagne
- mw. M. Kuipers – algemene zaken
- mw. M. M. Kelman-Julen – algemene zaken

c. Boekhouding

- mw. C. W. M. Arkesteyn – hoofd van de afdeling
- mw. I. de Jong-Kaffa
- mw. T. H. Mourik-Korteweg
- mw. M. L. van Baggum

d. Ledenadministratie

- D. J. van der Hoeven – hoofd van de afdeling
- mw. S. van Leeuwen-van Bree
- mw. I. G. L. Dekker-Smit
- mw. A. J. N. van der Vegt

Partijvoorzitter Bukman en ere-voorzitter Steenkamp tijdens de opening van het CDA-huis

e. Telefoon-receptiedienst

- C. Zwanenburg – hoofd

f. Huisdrukkerij

- H. W. Schrijver – hoofd
- H. Vleeschouwer

g. Verzend- en documentatie-afdeling

- B. Ramdajal – hoofd
- J. Pasveer (vrijwilliger)

h. Huishoudelijke dienst

- A. Witteveen – hoofd
- mw. K. Witteveen-Boonstra
- mw. P. van Loo-Hansler
- mw. W. Schippers-van Loo
- mw. A. P. Schippers-van Loo

11.2 Sectie-overleg Politiek

Het CDA-secretariaat is opgebouwd uit een drie-tal secties te weten, sectie administratie en organisatie, de sectie buitenland en de sectie-politiek.

De samenstelling van de sectie-politiek is als volgt:

- W. Eikelboom
- mw. A. A. M. E. v.d. Heijden-Van Eerden
- H. Waterborg
- Vanuit de redactie van CD/Actueel:
- C. P. van Santen
- Vanuit het CDA-Vrouwenberaad:
- mw. I. de Ridders
- Vanuit het CDJA:
- G. Veldhuyzen
- Vanuit de Voorlichting (standing invitation):
- mr. J. W. R. de Savornin Lohman
- Mevr. J. M. van Bree (secretaresse)

De leden van deze sectie komen wekelijks bijeen onder leiding van adjunct-secretaris drs. C. Bremmer om elkaar te informeren over beleidsmatige aangelegenheden en om politiek bestuurlijke activiteiten op elkaar af te stemmen.

11.3 Sectie-overleg Buitenland

In het sectie-overleg Buitenland participeren twee-wekelijks:

- M. A. Kolster – adj. secretaris tevens voorzitter van deze sectie
- drs. C. Bremmer – adj. secretaris politiek
- mr. J. W. R. de Savornin Lohman – partijvoorzitter
- ir. L. R. M. Lomans – secretaris Euro-contact-groep
- mw. V. van Kooten-v.d. Bos en mw. M. J. Voerman-Nieuwenhuysse (secretaresse)

11.4 Sectie-overleg Organisatie en Administratie

Voor het organisatorisch en administratief reilen en zeilen van het partijsecretariaat in de ruimste

zin van het woord vergadert de sectie Organisatie en Administratie wekelijks in de volgende samenstelling:

- G. v.d. Berg – adj. secretaris Organisatie en Administratie en voorzitter van deze sectie
- mevr. M. C. E. A. Noten – stafmedewerker organisatie
- F. J. M. Jehée – chef-de-bureau
- mevr. C. C. Verbaan-Keus – sous-chef-de-bureau
- mevr. U. H. I. Sardjoe (secretaresse)

11.5 Ledental CDA

Op de fusiedatum van 11 oktober 1980 zijn de ledenbestanden van ARP, CHU, KVP en de rechtstreekse leden samengevoegd, waardoor een totaal bestand van 162.000 leden ontstond. In dit bestand zaten ongeveer 19.000 leden, die „dubbellid” waren (= rechtstreeks lid én lid van één der moederpartijen) of, om welke reden dan ook, niet betaalden. Via een schoning liep het bestand terug tot 143.000, doch door de aanmelding van 10.000 nieuwe leden, staan thans 153.000 leden geregistreerd.

	1-1-1982	11-10-1980
• Groningen	6940	7522
• Leeuwarden	13073	13719
• Assen	6120	6492
• Zwolle	15807	17562
• Arnhem	9563	10233
• Nijmegen	9795	10390
• Utrecht	9976	10772
• Amsterdam	1915	2024
• Den Helder	8682	9410
• Haarlem	6826	7397
• Leiden	12489	13227
• Den Haag	2671	2835
• Rotterdam	2518	2760
• Dordrecht	11471	12357
• Middelburg	4036	4341
• Tilburg	7948	8567
• Den Bosch	12892	13662
• Maastricht	9042	8771
• Z.I.J.P.	980	–
• Buitenland	141	138
	152885	162179

Mutaties

Veel mutaties komen er voor in de ledenadministratie als gevolg van de integratie van de oude partijen. Liefst 130.000 handmatige mutaties zijn er nodig om de ledenadministratie in het gareel te krijgen. Ook de boekhouding heeft in het eerste verslagjaar nog te maken met fusie-afwikkelingen. Naast de opzet van de nieuwe administratie moeten de jaarstukken van de fusiepartijen nog worden opgesteld.

Behalve de fusie en de inwerkperiode vindt ook de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen plaats. De werkzaamheden die hieruit voortvloeien zijn het best af te meten naar het aantal kopieën die in de huisdrukkerij zijn vervaardigd: ruim 3.000.000 stuks. ■

12 Commissie van Beroep

De Commissie van Beroep bestaat vanaf de fusiedatum van het CDA, als een van de nieuw ingestelde bijzondere partij-organen. Het spreekt vanzelf dat een partij niet zonder een dergelijk gremium kan, al hoopt een ieder dat de zaken zo marcheren dat een dergelijke Commissie een slapend c.q. kwijnend bestan leidt. De taak van de commissie van Beroep is in zoverre beperkt, dat het alleen – overigens voor ieder instantie of persoon binnen de partij bindend – beslissingen neemt over geschillen, welke voortvloeien uit de toepassing van de bepalingen van de partijstatuten en daaruit voortvloeiende reglementen. Het is dus bijvoorbeeld niet zo dat de Commissie van Beroep gaat bepalen wat uitslagen van stemmingen zouden behoren te zijn dan wel beslissingen nemen inzake al dan niet persoonlijke meningsverschillen. De Commissie oordeelt uitsluitend of vastgelegde regels binnen de partij juist zijn toegepast, op juridische gronden derhalve.

De Commissie van Beroep handelt in de periode waarvoor dit verslag strekt geen specifieke zaken. Per 31 december 1981 bestaat de Commissie van Beroep uit vijf leden t.w. mr. J. L. Janssen van Raay – voorzitter, mr. H. M. Krans – vice-voorzitter, mevr. mr. C. L. Baud, mr. A. A. M. Boersma en mr. J. M. Smeets.

Elk lid heeft een vaste plaatsvervanger in geval van verhindering of indien eventueel „verschooning” dient plaats te vinden.

Als griffier van de Commissie fungeert G. v.d. Berg adj. secretaris van het CDA met als zijn plaatsvervanger drs. M. Smits, partijsecretaris.

13 Financiële Commissie

De samenstelling van de financiële commissie is als volgt:

- J. A. F. van Osch – voorzitter
- H. C. Kok
- M. Paats

De commissie is belast met het jaarlijks onderzoek van de balans en de rekening van baten en lasten van de partij-organen en adviseert over belangrijke financiële zaken. ■

14. Centraal Verkiezings Comité

Verkiezingscampagne Tweede Kamer: bevestigend en offensief

Op 16 oktober 1979 stelde het toenmalige CDA-presidium een voorlopig Centraal Verkiezings Comité in.

Op 18 december 1979 kwam dit voor het eerst bijeen en vanaf 11 oktober 1980 was de samenstelling als volgt:

- drs. M. Smits (voorzitter)
- drs. C. Bremmer (secretaris/penningmeester)
- mr. J. G. H. Krajenbrink (vice-voorzitter)
- mr. J. W. R. de Savornin Lohman (partijvoorlichter)
- drs. A. M. Oostlander (vertegenwoordiging van het Wetenschappelijk Instituut)
- drs. H. Koetje (vertegenwoordiging van het CDJA)
- G. v. d. Wulp (fractievoorzitter)
- J. N. A. Groenendijk (p.r.-adviseur)

De secretaris van de CDA-Tweede-Kamerfractie had een standing invitation voor de vergaderingen.

Na de fusie ging ook partijvoorzitter Bukman de vergaderingen bijwonen. In de slotfase van de campagne zijn de CVC-vergaderingen voorts geregeld bijgewoond door de CDA-fractievoorzitter, alsmede dor enkele kandidaten van de top van de CDA-lijst.

Ter uitvoering van de werkzaamheden wordt een groot aantal werkgroepen gevormd. Onder supervisie van het CVC werken de navolgende stafwerkgroepen.

- handboek verkiezingen en campagneberichten
- spreeschetsen en documentatie
- fondsvorming
- spreekbeurten
- coaching kandidaten
- propagandamateriaal
- advertentiecampagne
- voorlichting
- contacten en begeleiding Kamerkringcampagneteams
- vrouwen
- jongeren
- agrariërs
- minderheden
- schippers
- maatschappelijke organisaties
- opiniepeilingen.

Voor het onderhouden van de contacten met de Kamerkringen fungeert de Landelijke Verkiezings Raad, die is samengesteld uit drie vertegenwoordigers per Kamerkring, alsmede uit de leden van het CVC. Zowel voor en na de zomer 1980 komt zij twee keer bijeen. In 1981 vergadert zij drie keer. Na de verkiezingen van 26 mei 1981 heeft inmiddels een evaluatiebijeenkomst plaatsgevonden.

Voor het onderhouden van politieke contacten fungeert het Politiek Top Beraad. Leden er van zijn:

- de lijsttrekker, drie bewindslieden, te weten de heren De Koning, Beelaerts van Blokland, alsmede de minister-president; de fractievoorzitter en beide vice-voorzitters van de Tweede-Kamerfractie; de voorzitter van de CDA-Eerste-Kamerfractie; de leden van het partij-presidium; de voorzitter en secretaris van het CVC; de fractievoorzitter en de p.r.-adviseur.

De eindverantwoordelijkheid van de werkzaamheden van het CVC berust bij het partijbestuur. De verslagen van de CVC-bijeenkomsten zijn steeds aan de orde op de bijeenkomsten van dagelijks en partijbestuur. Daarnaast is er een tweetal bezinningsweekenden georganiseerd in december 1980 en maart 1981 waarbij het dagelijks bestuur met vertegenwoordigingen van beide Kamerfracties, bewindslieden en CVC-leden van gedachten heeft gewisseld over de politieke strategie van de campagnevoering.

Met de kandidaten is op 14 maart een aparte bijeenkomst georganiseerd waarbij opzet en politieke strategie van de campagne aan de orde zijn geweest.

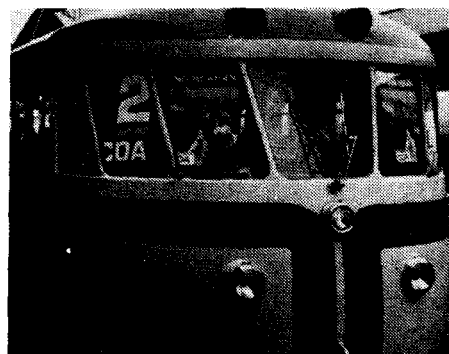
14.1 Doelstelling algemeen

Als algemene doelstelling wordt in de door het dagelijks bestuur van het CDA, voorjaar 1980 aanvaarde basisnotitie van het CVC geformuleerd:

„Het behalen van zoveel mogelijk zetels voor het CDA op basis van het CDA-verkiezingsprogramma.”

In de loop van de campagne wordt deze doelstelling nader toegespitst.

- Het bevestigen van de trouwe CDA-kiezers in hun CDA-keuze en het weer terugbrengen bij

De CDA-verkiezingstrein

het CDA van vroegere CDA-kiezers. Anders geformuleerd: behoud en verdere ontwikkeling van het huidige electoraat.

- Het streven kiezers te winnen in het electoraat waar het CDA slecht vertegenwoordigd is. Gekozen is voor een accent op de benadering van jongeren; grote steden; Limburg en vakbonds-aanhang.
- Daarnaast is een „aanvullende campagne” gevoerd op die punten waarop het CDA relatief weinig vertrouwen van de kiezers genoot, bijv. op de terreinen van de werkgelegenheid en veiligheidsbeleid, meer in het bijzonder de problematiek van terugdringing kernbewapening. Op basis van gegevens van eigen onderzoek.

14.2 Winst en verliesrekening CDA 1981

- per saldo boekte het CDA een winst op de PvdA van 0,1%
- per saldo verlies aan VVD van 0,3%
- per saldo een verlies aan D'66 van 0,6%
- per saldo een verlies aan de RPF van 0,5%
- per saldo een verlies aan de EVP van 0,2%.

Bovenstaande kan men uit onderzoek naar het stemgedrag van de aanhang uit 1977 nu in 1981, volgens Intomarkt onderzoek. Een en ander betekent een verlies van 1 zetel aan D'66, bijna 1 zetel aan de RPF en aan de VVD een ½ zetel. Door toestroom van nieuwe kiezers kon het zetelverlies tot 1 worden beperkt.

14.3 De trouwe CDA-kiezer

Algemeen

Het vasthouden van de CDA-kiezers die in 1977 op het CDA hebben gestemd, en het weer terugbrengen van vroegere CDA-kiezers bij het CDA was een eerste hoofddoelstelling van de campagne. Het betrof hier de zogenaamde „bevestigende campagne”. Deze doelstelling was extra actueel in het licht van de fusie van oktober 1980.

Conclusies:

- a. Gezien het verlies van 1 zetel kan de conclusie worden getrokken dat dit doel niet volledig is bereikt. Daarover hierna meer. In de maanden voor het begin van de campagne leek het er – volgens de opiniepeilingen – overigens op, dat het CDA verder van zijn doelstellingen zou uitkomen, dan uiteindelijk gebeurde. Dit omdat een deel van de vaste CDA-aanhang ging „zweven”. Vooral in het zuiden van het land viel deze ontwikkeling waar te nemen. Gedurende de tweede helft

van de campagne werd deze ontwikkeling evenwel tot staan gebracht. De laatste dagen is de aanhang van het CDA nog flink aangetrokken.

- b. Van de kiezers die in 1977 op het CDA stemden, deed 83% dit nu weer. Voor de VVD was dit percentage 84%, voor de PvdA 78% en voor D'66 63%. Anders gezegd: van elke 1000 kiezers die in 1977 CDA stemden deden 830 dit in 1981 weer. Volgens onderzoek van NIPO was dit percentage voor de VVD bij de start van de campagne 77%. Uiteindelijk is de VVD het CDA voorbijgestreefd in het bevestigen van de trouwe kiezer, en heeft deze partij het op dit punt iets beter gedaan dan het CDA.

14.4 „Offensieve” campagne

Het offensieve deel van de campagne is met name gericht geweest op de jongeren; grote steden; vakbonds-aanhang; Limburg en minderheden. Enkele conclusies:

Jongeren

In een volgende campagne verdient de benadering van de jongeren een nog grotere prioriteit, met vooral accent op benadering van werkende en schoolgaande jeugd.

CDA en CDJA moeten in het komende seizoen in gezamenlijk overleg plannen opstellen die leiden tot grotere ontvankelijkheid voor jongeren voor het CDA. Er valt een groeiende belangstelling voor levensbeschouwelijke achtergronden van politiek onder jongeren waar te nemen. Het CDJA moet daarop inhaken, bijvoorbeeld door de organisatie van jongeren-conferenties.

Grote steden

Geconcludeerd kan worden, dat het CDA in de steden boven de 100.000 inwoners relatief het minst verloor: - 0,9%.

In Noord- en Zuid-Holland, de meest verstedelijkte gebieden verloor het CDA resp. 0,2 en 0,9%.

In Den Haag boekte het CDA bijvoorbeeld winst. Daarnaast goede resultaten in de agglomeratie Den Haag, maar ook in steden als Den Helder, Bussum en Hilversum.

Het CDA begint zich in de grote steden te stabiliseren.

Bij volgende verkiezingen moeten betere resultaten mogelijk zijn. De grote steden blijven een topprioriteit voor het CDA.

Vakbonds-aanhang

In de gehele campagne heeft de sociaal-economische problematiek een centrale plaats gehad. De lijsttrekker heeft dit schema voortdurend ter sprake gebracht. Ook op andere manieren is dit gebeurd, bijvoorbeeld door het lanceren van het plan Albada. Achteraf gezien had dit plan Albada eerder gelanceerd moeten worden; het effect ervan blijkt eerder sterk na de verkiezingen dan in de stoffase van de verkiezingen.

Positief is ingegaan op het CNV werkgelegenheidsplan.

Daarnaast is voortdurend een krachtig pleidooi gevoerd voor de „echte minima”. In de congres-resolutie van eind februari was een sterk accent gelegd op het scheppen van nieuwe perspectieven voor economie en werkgelegenheid. Vermeldenswaard is dat de CNV-voorzitter beschikbaar was voor een aantal spreekbeurten.

Minderheden

In korte tijd heeft het thema „minderheden” steeds meer aandacht gekregen. Dat bleek o.a. bij de behandeling van het ontwerp-verkiezings-program en de Congres-resolutie.

Extra aandacht kreeg dit punt in de vorm van:

- een speciale minderheden-manifestatie
- in vier talen vertaalde pamfletten (Hindi, Arabisch, Turks, Sranang Tongo)
- speciale affiches voor Hindoestanen.

Conclude: doorgaan op de ingeslagen weg van extra aandacht voor minderheden. Vertaling van materiaal is goede zaak.

Aandacht voor minderheden ook buiten campagne-tijd is geboden.

Het gaat hier bovendien om een voor het CDA profilerend punt. Daarbij wel in het oog houden dat onder de eigen CDA-aanhang deze benadering nog lang niet gemeengoed is.

Limburg

Hiervoor is op diverse punten al aangegeven welke prioriteiten Limburg kreeg. Van de grote

drie partijen verloor het CDA hier het minst. Naast Drenthe was Limburg de enige provincie waar de opkomst (0,3%) hoger lag dan in 1977.

14.5 Enkele overige conclusies

a. In de beginfase van de campagne voelden bewindslieden zich nogal belemmerd door hun bestuurlijke beroepshouding. Het kostte hen vaak moeite politieke problemen gericht vanuit de CDA-filosofie te benaderen. Bij volgende campagnes moeten bewindslieden politiek eerder gemobiliseerd worden. Zij signaleren daar zelf ook duidelijk behoefte aan te hebben.

b. De begeleiding en ondersteuning van de CDA-lijsttrekker kon beter dan vier jaar geleden geregeld worden. Met name de vaste inhoudelijke begeleiding via een medewerker van het Wetenschappelijk Instituut (een aanbeveling vanuit de evaluatie van de Euro-campagne) was een goede greep. Meer dan in het verleden was het hierdoor mogelijk aandacht te besteden aan voorbereiding van toespraken en persverklaringen. Het door de lijsttrekker gehouden college aan de Vrije Universiteit te Amsterdam in reactie op de Paradiso-rede van Den Uyl is daarvan een goed voorbeeld.

c. De lijsttrekkerdagen waren van opzet wisselend van kwaliteit. Het verdient aanbeveling de programma's van deze dagen inhoudelijk op landelijk niveau op te stellen. Dat garandeert ook een betere spreiding van programma-onderdelen, en een deugdelijker contact met de kiezers; op de lijsttrekkerdagen ging de aandacht nog te vaak naar eigen CDA-kader en CDA-publiek; ook werd de lijsttrekker nu vaak onnodig van „oproerkrakers” afgeschermd en kreeg zo geen gelegenheid hen toe te spreken. Uitvoering ervan in goede samenspraak met de Kamerkring-campagneteams.

d. Het bezoeken van een 18-tal Kamerkringen door de lijsttrekker is naast de andere publicitaire besloemeringen, een zware opgave. Zeker als de lijsttrekker daarnaast een kabinetslid is. Het verdient aanbeveling bij een volgende campagne te bezien of een iets minder inspanning vergend programma mogelijk is.

e. Het tweede deel van de lijsttrekkeravonden is niet steeds conform de verwachtingen en afspraken verlopen.

Het publiek was hoofdzakelijk geïnteresseerd in de lijsttrekker. Door de inlas van pauzes na het optreden van Van Agt was er vaak weinig belangstelling meer voor de andere sprekers. Deze opzet verdient geen herhaling.

f. Meer tijd moet vrijgemaakt worden voor belangrijke t.v.-debatten. De voorbereiding daarvan kwam nu soms in de knel. ■

15. Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Wetenschappelijk Instituut: grote taak voor klein team

15.1. Inleiding

De voormalige christen-democratische partijen worden alle drie bijgestaan door wetenschappelijke instituten. Dat hoort zo in beginselpartijen, dat hoort dus ook zo bij het CDA.

Het Wetenschappelijk Instituut werkt namelijk aan de ontwikkeling van het politieke denken, in onze partij en bij onze beleidsmakers, op basis van onze grondslag en politieke uitgangspunten. Het Instituut acht zich met name verantwoordelijk voor het principiële karakter van onze politiek. Daar moeten steeds nieuwe stimulanzen aan worden gegeven. De partijleden zijn daar zelf ook bij betrokken. Per lid is in '81 vier gulden voor het werk van het Instituut afgestaan. Dit jaarverslag laat zien wat daarmee in het afgelopen jaar gedaan werd.

15.2. Publikatie van rapporten

In de verslagperiode worden de volgende rapporten gepubliceerd:

- „Over Vredesbeleid” (januari).
Een analyse van standpunten met betrekking tot kernbewapening en een koersindicatie voor het CDA-beleid (op verzoek van het CDA-DB). Voorzitter prof. mr. A. M. Donner, secretaris drs. A. M. Oostlander.
Het rapport is onderwerp van studie voor brede lagen in de partij-politieke discussie.
- „Massa- of kassacommunicatie?” (april 1981).
Advies voor een mediabeleid tegen de achtergrond van de nieuwe technologische ontwikkelingen. Voorzitter prof. mr. P. J. Boukema, secretaris drs. C. J. Klop, rapporteur, dr. W. Noomen.
Het rapport slaat binnen en buiten onze kring aan en wordt onder andere bij hogere onderwijsinstellingen gebruikt.
- „Herziening belastingwetgeving” (juni 1981).
De centrale lijn van het rapport is de verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting, parallel met een sanering van de aftrekposten. Voorzitter prof. dr. J. H. Christiaanse, secretaris drs. H. Borstlap.
Het rapport werd op een studieconferentie, gehouden op 9 november 1981, door een 100-tal belangstellenden besproken.
- „De ruimte en wij, wij en de ruimte” (november 1981).
Een studie over politieke keuzen in de ruimtelijke ordening, waarin een christen-democratische visie op dit terrein ontwikkeld wordt en wordt ingegaan op de besluitvorming en het instrumentarium in de ruimtelijke ordening. Voorzitter D. Rijnders, secretaris mevrouw mr. C. den Hollander-van der Ent. Het rapport wordt op 1 maart 1982 tijdens een studiecon-

ferentie van het Wetenschappelijk Instituut besproken.

De heer C. J. Klop en mevrouw Den Hollander schrijven het Modelprogram voor gemeenten en provincies 1982-1986 als rapporteurs van een partijcommissie onder leiding van prof. mr. W. F. de Gaay Fortman. De beide stafmedewerkers begeleiden ook de amenderingsprocedure welke dit modelprogram in de partij doormaakt. Het model is het eerste dat door één der Nederlandse politieke partijen voor de betreffende periode wordt gepubliceerd.

15.3. Werkgroepen

De commissie „Toekomst van de sociale zekerheid” (voorzitter J. P. M. Hendriks, secretaris/rapporteur drs. H. Borstlap) bereikt een gevorderd stadium wat betreft het gereedkomen van zijn studie, maar kon nog niet tot afronding komen. De studie heeft tot doel om een zodanige vernieuwing van de sociale zekerheid voor te stellen die past bij een jaarlijkse economische groei van 1 à 2% per jaar.

De commissie „Alternatieve Samenlevingsvormen”, voorzitter prof. P. L. Dijk, rapporteur dr. H. E. S. Woldring voert een slapend bestaan wegens een langdurig verblijf buitenslands van zijn (externe) rapporteur.

In de sector Onderwijs is de werkgroep „Onderwijs en Maatschappelijk Functioneren”, voorzitter dr. J. de Jonge, secretaris drs. H. Klooster, gestart. Deze werkgroep onderzoekt de aanslui-

ting van voortgezet en beroepsonderwijs aan de arbeidsmarkt en aan de andere maatschappelijke taken welke volwassen mensen gewoonlijk op zich moeten kunnen nemen. Uiteraard komt hierbij ook de „middenschool” aan de orde, in vervolg op de beide rapporten die door het WI als commentaar op de Contourennota zijn gepubliceerd.

15.4. CD-Verkenningen

In het verslagjaar wordt de eerste jaargang van het maandblad CD-Verkenningen geproduceerd. Deze jaargang biedt 11 nummers met 642 pagina's waarvan de inhoud vertrouwen voor de toekomst geeft. De redactie, voorzitter prof. mr. P. H. Kooijmans, secretaris drs. H. Bostlap, voelt zich zeer betrokken bij het blad en komt maandelijks bijeen.

De administratieve verzorging van CD-Verkenningen is in goede handen bij mevrouw N. de Goede.

Naar het zich laat aanzien is de exploitatie van het blad vrij sluitend. Het aantal abonnees belooft ruim 3.500 (waaronder ± 1.600 serviceabonnees). Voorbereidingen worden aangetroffen voor een vrij intensieve abonnee-campagne, waarbij het streven gericht is op een abonentenbestand van 5.000. De contacten met drukkerij Paap te Den Haag verlopen zeer plezierig en constructief.

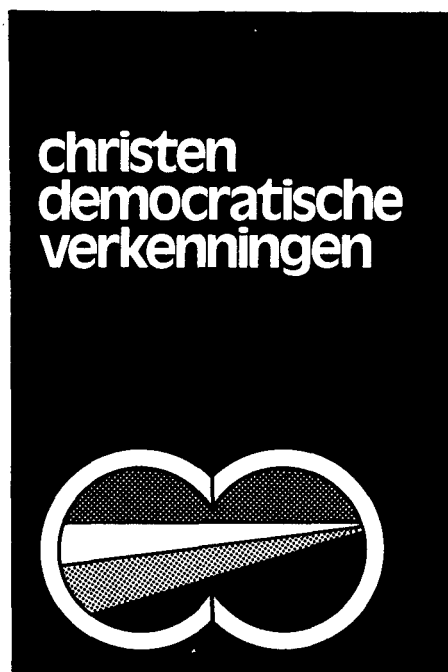
15.5. Bestuursforum

Door middel van de inzet van drs. C. J. Klop levert het Wetenschappelijk Instituut een substantiële bijdrage aan de inhoudelijke vormgeving van het blad „Bestuursforum”. Het redactiesecretariaat is evenals dat van CD-Verkenningen een omvangrijke taak. Het abonentenbestand van Bestuursforum gaat de 7.000 reeds te boven. Ook wat betreft de lezersintensiteit blijkt Bestuursforum een goede bijdrage te leveren aan de praktische en principiële vorming van lokale en provinciale CD-Bestuursders.

15.6. Adviespraktijk

Het blijkt voor CDA-politici bij de lagere overheden nog immer betrekkelijk moeilijk om zelfstandig de CDA-beginselen te vertalen tot praktisch beleid en daarmee bovendien tegen het ambtelijk apparaat om te tornen. De adviespraktijk van het Wetenschappelijk Instituut die onder leiding van mevrouw C. den Hollander, wordt derhalve zeer gewaardeerd. Mevrouw Den Hollander verstrekt vele adviezen, waarvan 39 schriftelijk. De heer Klop adviseert tientallen malen waarvan 15 in schriftelijke vorm.

Mevrouw Sleijsjer verschaft een reeks van adviezen op emancipatoir gebied, met name via groepen van het CDA-Vrouwenberaad. De an-

dere stafleden adviseren incidenteel betreffende onderwerpen gelegen op hun specifieke terrein.

15.7 Activiteiten ten bate van verkiezingscampagnes

Alle stafleden nemen deel aan het vervaardigen van spreeschetsen. De heer Oostlander is voorzitter van de Stafwerkgroep Documentatie en neemt deel aan CVC en Topberaad. Alle stafmedewerkers nemen deel aan één of meer stafwerkgroepen van het Centraal Verkiezingscomité. Daarnaast fungeert de heer Klop als persoonlijk assistent van lijsttrekker Van Agt gedurende de hele campagne voor de Tweede-Kamer-Verkiezingen. In die functie fungeert hij ook als coördinator van de ghostwriting, waarvan hij zelf een groot deel voor zijn rekening neemt.

15.8 Fractiebegeleidingscommissie

Mevrouw Sleijser zet in het verslagjaar een systeem op voor fractiebegeleidingscommissies. De administratieve zorgen berusten hiervoor bij mevrouw Martinus.

Het laatste deel van het jaar heeft mevrouw Den Hollander de supervisie over deze tak van arbeid op zich genomen. In het kader van de fractiebegeleiding wordt een commissie Gewetensbezwaren ingesteld die als klankbord fungeert voor enkele leden van de CDA-Tweede-Kamer fractie die zich met dit onderwerp bezighouden.

De heer P. A. M. Cornelissen bedankt voor de fractiebegeleidingscommissie Volkshuisvesting. Mede met het oog op de bemanning van de fractiebegeleidingscommissies, maar ook ten behoeve van de andere taken van het instituut wordt een actie gevoerd onder de CDA-leden (met name de lezers van CD-Verkenningen) teneinde een beter overzicht te krijgen over de deskundigheden waarover het instituut in voorkomende gevallen zal kunnen beschikken.

15.9 Medewerking aan het Kader- en Vormingswerk

De dames Sleijser en Den Hollander en de heren Oostlander, Borstlap en Klop, nemen deel aan bestuurlijke en/of voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van het Kader- en Vormingswerk. De heer Borstlap is de opsteller van de nota „De sociale zekerheid fundamenteel behouden”, die als discussiestuk fungeert ten behoeve van de partij-politieke discussie. Ruim 500 personen in het land bespreken dit thema thans.

Mevrouw Den Hollander verschaft materiaal over het ruimtelijke ordeningsbeleid en in samenwerking met de heer Klop over het minderhedenbeleid en het jeugdbeleid. De heer Oostlander stelt materiaal op ten behoeve van de inleiding in het christen-democratisch denken.

15.10 Vertegenwoordigen

Het Wetenschappelijk Instituut is in een twintigtal commissies en organen van het CDA middels een medewerker vertegenwoordigd.

De staf van het Wetenschappelijk Instituut heeft periodieke bijeenkomsten met de staf van het Convent van Christelijk-Sociale organisaties, waarin zowel protestantse als katholieke organisaties vertegenwoordigd zijn.

De heren Borstlap en Oostlander brengen in het verslagjaar een bezoek op uitnodiging aan de Konrad-Adenauer-Stiftung, waar zij gesprekken voeren met dr. Bruno Heck en diverse van zijn medewerkers. Op onze beurt ontvangen wij de deelnemers aan een studieconferentie van de Konrad-Adenauer-Stiftung (Aussenstelle Brussel) in het CDA-huis.

De heer Oostlander onderhoudt contacten met het Institut International Jacques Maritain, waaruit een uitnodiging voortvloeide tot bijwoning van een Symposium in Fribourg (Zwitserland) over „L'enseignement social in l'église” van 9 tot 11 oktober 1981. Aldaar levert hij een bijdrage vanuit de Nederlandse situatie in het bijzonder vanuit het denken van het CDA en nam zitting in het afsluitende forum van dat symposium.

Gedurende de maanden augustus en september brengt de heer Oostlander, op uitnodiging van de Amerikaanse ambassade een 6-weeken durend bezoek aan de Verenigde Staten, teneinde met tal van instanties op politiek en ander niveau gesprekken te voeren met name terzake de veiligheidspolitiek, de visies van de vredesbewegingen, vertegenwoordigers van organisaties voor andere levensstijlen, christelijk-sociale groepen en instellingen van hoger onderwijs. Daarbij worden twee gastcolleges gegeven over de verschillen tussen de Amerikaanse en West-Europese instelling ten aanzien van de veiligheidspolitiek en over hoofdlijnen van christen-democratische politiek.

15.11. Publikaties en spreekbeurten

De medewerkers publiceren enkele tientallen artikelen in CD/Actueel (vooral van de hand van mevrouw Sleijser) en in Bestuursforum (vooral door de heer Klop).

Buitendien verschijnen van de hand van de heer Oostlander:

- „Vrede, veiligheid en samenwerking in het CDA-program” – Jason, maart 1981
- „Partijvorming op christelijke grondslag” – brochure Stichting Burgerschapskunde
- „Van voetzoeker tot vierde stroming” – Civis Mundi, mei '81
- „Links, rechts, ondersteboven” – CD-Verkenningen, maart '81
- „Antwoord van het CDA op de brief van de Nederlandse Bisschoppen inzake kernbepaaling” – december 1981, nog te publiceren in CDV (februari 1982), als rapporteur
- „La politique d'inspiration chrétienne aux Pays-Bas” – in: „La démocratie chrétienne en Europe: la doctrine fondamentale et la politique économique”, november 1981.

Oostlander houdt 30 spreekbeurten over uiteenlopende onderwerpen.

Een overzicht van de zaal tijdens de conferentie over mediabeleid. Links directeur A. M. Oostlander, daarachter stafmedewerker H. Borstlap

Artikelen van drs. H. Borstlap:

- „Enige gedachten over programfilosofieën – De Naamloze Vennootschap, april/mei 1981
- „Het kabinet Van Agt, vier jaar sociaal-economisch beleid” – bijdrage in een bundel van de Economische Faculteitsvereniging te Rotterdam
- „Het CDA werkgelegenheidsbeleid” – bijdrage aan een scholierenboekje voor de verkiezingen, januari 1981
- „De Sociale Zekerheid fundamenteel behouden” – t.b.v. Kader- en Vormingswerk, november 1981.

De heer Borstlap houdt in 1981 18 spreekbeurten over het sociaal-economisch en financiële beleid.

Door de heer Klop: „De openbare school aan de ouders” – De Volkskrant, september 1981. De heer Klop houdt 10 spreekbeurten voornamelijk over problemen in de welzijnssector; mevrouw Sleijser houdt ± 20 spreekbeurten met name over emancipatiebeleid; mevrouw Den Hollander houdt 4 spreekbeurten over ruimtelijke ordening en minderhedenbeleid.

15.12. Personeelszaken

Gedurende de verslagperiode treden de volgende veranderingen op in de bezetting van wetenschappelijke en administratieve staf: mevrouw Sleijser neemt zitting in de Emancipatieraad en vermindert haar werktijd voor het WI met 40%. Mede als gevolg daarvan moet zij enkele vertegenwoordigingen en lidmaatschappen beëindigen.

Mevrouw Den Hollander vermindert haar werktijd met 1 dag per week vanaf 1 oktober. Op 28 april 1981 treedt mevrouw G. J. Martinus in dienst als secretaresse voor het fractiebegeleidingswerk. Haar taak wordt uitgebreid met werkzaamheden voor de adjunct-directeur door het vertrek van mevrouw B. Sandberg per 15 september 1981.

Een uitvoerige herverdeling van taken moet worden doorgevoerd als ook mevrouw Artz wegens zwangerschap aan het einde van het jaar afscheid neemt man het instituut. Mevrouw Martinus breidt haar taken uit.

15.13 Bestuur

Het bestuur richt in het verslagjaar de Stichtingsraad op en benoemt de voorzitters van de sectoroverlegorganen. Voorts wordt het besluit genomen om regelmatig studieconferenties van het Wetenschappelijk Instituut te behouden. Rechtspositionele kwesties worden ter hand genomen. Voort kan tot vervulling van één vacature in de wetenschappelijke staf besloten worden. Alle WI-rapporten vormen onderwerp van diepgaande besprekingen, terwijl ook het onderzoeksbeleid vorm krijgt.

In de verslagperiode zien de heren Fleers en Woldring zich genooddaakt om voor het lidmaatschap van het bestuur te bedanken. Voor de heer Woldring draagt dit afscheid een tijdelijk karakter.

Een beeld van de studieconferentie Ruimtelijke Ordening met oud-minister Schut als inleider

15.14 Slot

Terugziend op 1981 moet worden geconstateerd dat de fusie van het CDA en van de instituten geen remmend effect op de arbeidsresultaten heeft gehad. Ook blijkt dat de medewerkers van het WI snel als team konden opereren. Binnen de staf blijven de aanpassingsproblemen binnen alleszins redelijke perken.

Bijzonder betreurenswaardig is het feit dat door tekort aan en onzekerheid over de financiële middelen, zowel in de sector binnenland als in de buitenlandsector vacatures blijven bestaan. De laatste zal worden vervuld door een verschuiving van het werkterrein van de heer Borstlap. Daardoor ontstaat een vacature in de sociaal-economische sector waarvoor een sollicitatieprocedure wordt opengesteld.

Overigens worden ook voor de wél bemande sectoren zoveel verzoeken om profilerende studies vernomen dat steeds moeilijke keuzes moeten worden gemaakt.

Contacten met de diverse geledingen van de partij wijzen uit dat het werk van het WI in dringende behoeften voorziet. Dit feit is een belangrijke stimulans voor alle medewerkers.

15.15 Samenstelling Bestuur Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp (voorzitter) mr. P. J. Boukema (vice-voorzitter), drs. L. P. J. de

Bruyn, prof. dr. S. Crossen, drs. C. Dekker (penningmeester), mr. P. van Dijke, dr. G. J. Fleers, mr. W. F. de Gaay Fortman, mevrouw D. I. J. W. de Graaff-Nauta, drs. A. M. Oostlander (secretaris), mr. F. J. H. Schneider, mr. C. van Veen, dr. H. E. S. Woldring, prof. dr. J. A. C. J. van de Wouw.

Voorzitters Sectoroverlegorganen

Mr. O. W. A. Baron van Verschuur (Binnenlandse Zaken/Justitie).

Dr. ir. W. F. Schut (Ruimtelijke Ordening/Volkshuisvesting/Verkeer en Waterstaat).

Drs. H. H. F. Wijffels (Sociaal-economisch en financieel beleid).

Vacature (Buitenlands beleid), prof. mr. H. Franken (welzijn). Drs. A. W. Salberg (Onderwijs).

Wetenschappelijk en organisatorisch/administratieve stafleden:

Drs. A. M. Oostlander (directeur), mevrouw E. Sleijser-Tegelaar (adjunct-directeur), drs. H. Borstlap, mevrouw A. de Goede-Borman, mevrouw B. M. C. Groeneveld-Ivens, mej. J. Hageman, mevrouw A. Heijnen-Artz, mevrouw mr. C. den Hollander-van der Ent, drs. H. A. J. Klooster, drs. C. J. Klop, mevrouw G. J. Martinus. ■

16. Christen-Democratisch Jongeren Appèl

1981 jaar van opbouw voor CDJA

16.1 Inleiding

Voor het CDJA was 1981 het eerste volle bestaansjaar.

Na de feitelijke totstandkoming op 1 november 1980, en de formele oprichting van de vereniging CDJA op 19 januari 1981 hebben alle organen van het CDJA, landelijk, provinciaal en plaatselijk/regionaal hard gewerkt aan de opbouw van het CDJA in politiek en organisatorisch opzicht.

De uitgangspunten voor die werkzaamheden worden in oktober door het algemeen bestuur vastgelegd in een beleidsplan, dat prioriteit legt bij de organisatorische uitbouw van de organisatie.

16.2 Leden

De integratie van de op verschillende principes gestelde ledenadministraties van de verschillende CDJA-afdelingen bleek een moeizaam proces. Toen dat voor een belangrijk deel was gelukt bleek het CDJA tegen de 2000 leden te tellen, welk aantal aan het eind van het jaar nog werd overschreden.

Onder die leden waren enkele honderden nieuwe leden begrepen. Vooral de verkiezingscampagne voor de Tweede-Kamerverkiezingen in mei leverde nogal wat nieuwe leden op.

In de loop van 1981 blijkt dat steeds vaker de financiële consequenties van een zelfstandig lidmaatschap van het CDJA naast dat van de partij voor veel belangstellenden een belemmering vormden om CDJA-lid te worden én daarnaast ook CDA-lid. Om daarin te voorzien wordt in het najaar de contributieregeling ten gunste van deze leden aangepast.

16.3 Algemene ledenvergadering

De algemene ledenvergadering (ALV) komt in 1981 één keer bijeen en wel op 14 november. Behalve de huishoudelijke zaken en toespraken van de voorzitters van CDJA, CDA en Tweede Kamerfractie spreekt de ALV zich uit voor deelname aan de demonstratie tegen de plaatsingen van nieuwe kernraketten in Europa, die een week later in Amsterdam gehouden wordt. Tijdens het middagedeelte van de door bijna tweehonderd CDJA'ers bezochte vergadering wordt in een forumdiscussie aandacht besteed aan „Het nieuwe kabinet en de jongeren”.

16.4 CDJA-raad

De CDJA-raad, bestaande uit de leden van het algemeen bestuur en vertegenwoordigers der provinciale afdelingen, vergadert in 1981 drie maal.

Op 24 januari besprak de raad het concept-CDA-programma voor de Tweede Kamerverkie-

Het bestuur op de algemene ledenvergadering

zingen, met het oog op de vergaderingen van CDA-partijraad en -congres in de volgende weken. Daarbij wordt een resolutie aangenomen met betrekking tot het sociaal-economisch program waarin ondermeer gevraagd wordt naar een scenario voor een nulgroei en koopkrachthandhaving voor de „echte” minima. Ook spreekt de raad zich uit voor vermindering van de afhankelijkheid van kernwapens.

Op 13 juni bespreekt de raad het energiebeleid, aan de hand van een door het algemeen bestuur opgestelde resolutie die wel sterk werd geamendeerd, maar niet aangenomen. Wél wordt uitgesproken dat de treinkaartjes niet meer in prijs mochten stijgen dan het inflatiepercentage, en dat de minister van wetenschapsbeleid moeten blijven bestaan.

Op 12 december is in de raad het mediabeleid aan de orde. Ook hierover kwamen de leden uiteindelijk niet tot een uitspraak. Wel gold dat een scherpe veroordeling van het moorddadige regime in Iran.

Voorzitter van de CDJA-raad is gedurende 1981 Pieter Gerrit Kroeger. In juni kiest de raad twee vice-voorzitters. Het door deze drie functionarissen gevormde Presidium vergadert ter voorbereiding van de raadsvergaderingen een aantal malen met de voorzitters van de provinciale raadsfracties, in het zogenaamde Voorzitters-overleg.

16.5 Algemeen Bestuur

Het algemeen bestuur, dat bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur, drie door de ALV benoemde leden en een aantal (tot 14 november 21, sindsdien 16) vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen, vergaderde in 1981 tien maal.

In zijn vergaderingen houdt het AB zich bezig met allerhande politieke en organisatorische aangelegenheden. Zo wordt in april een bijdrage vastgesteld aan het modelprogram voor gemeente- en provincieverkiezingen.

In diezelfde maand wordt met minister van Defensie De Geus van gedachten gewisseld over het vredes- en veiligheidsbeleid en sprak het bestuur zich uit voor een olieboycot van Zuid-Afrika en tegen doortrekking van Rijksweg 27 door het bos van Amelisweerd.

Ook rondom Tweede Kamerverkiezingen en formatie voert het AB een actief beleid. In januari werden criteria vastgesteld voor lijsttrekkerschap en formatie. In april heeft het AB een gesprek met lijsttrekker Van Agt. Direct na de verkiezingen spreekt het DB zich uit voor een coalitie met PvdA en D'66, welke voorkeur in de formatiebesprekingen tijdens één van de impasses nog eens in een AB-verklaring tot uitdrukking wordt gebracht.

Ook in organisatorisch opzicht verricht het Algemeen Bestuur vele werkzaamheden. Te noemen zijn de behandeling in twee fasen van de beleidsnota van de vormingscommissie en de vaststelling – in een tweedaagse vergadering in oktober – van de beleidsuitgangspunten en het beleidsplan voor 1982 en volgende jaren.

16.6 Dagelijks Bestuur

Het uit zeven leden bestaande dagelijks bestuur vergadert in 1981 ruim twintig keer. In de vergaderingen worden de bijeenkomsten van het algemeen bestuur voorbereid en de lopende zaken behartigd. Tweemaal trekt het DB voor de bespreking van het langere termijnbeleid een weekend uit.

In oktober verlaat Jan Smit het DB. In zijn opvolging wordt voorzelen door de benoeming van Corien Kool, zodat het DB er eind 1981 als volgt uitziet:

Johan de Leeuw – voorzitter
Wim van de Camp – Eerste vice-voorzitter
Henriëtte Groot Koerkamp – Tweede vice-voorzitter
Harm Waterborg – (waarnemend) penningmeester
Corien Kool – lid
Hans Morssink – lid
Ton Strien – lid
Govert Veldhuijzen – secretaris (adviserend lid).

16.7 Organisatiecommissie

De organisatiecommissie van het CDJA is belast met de advisering over organisatorische en financiële aangelegenheden, de propaganda en de organisatorische aspecten van de kadervorming.

In dit kader houdt de commissie, zich in 1981 onder meer bezig met het ontwikkelen van informatiemateriaal (o.m. een folder) en de organisatie van een tweetal goed bezochte introductieconferenties voor nieuwe leden (in september). Voorzitter van de organisatiecommissie is André Leferink.

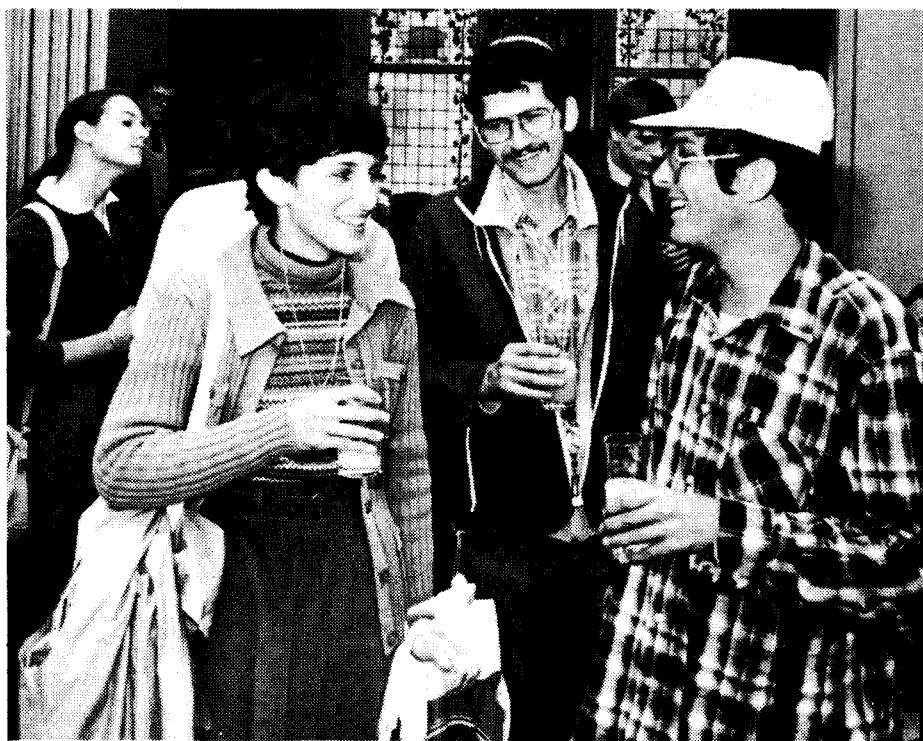
16.8 Binnenlandcommissie

De binnenlandcommissie is belast met het bevorderen van meningsvorming en -uiting over binnenlandse vraagstukken. Aangezien bij de fusie besloten was dat de binnenlandcommissieleden moesten voortkomen uit nog in te stellen fractiebegeleidingsgroepen, werden de zaken van de binnenlandcommissie in 1981 behartigd door een „opstartcommissie”, waarbij zich alengs f.b.g.-coördinatoren voegden. Op 28 november konden een aantal leden formeel worden benoemd, waarna de „opstartcommissie” werd opgeheven.

De binnenlandcommissie houdt zich in 1981 met velerlei zaken bezig.

In januari werd onder haar auspiciën een studiedag georganiseerd over micro-electronica; ook had de commissie een werkzaam aandeel in de voorbereiding van de algemene ledenvergadering in november. Veel zorg wordt besteed aan de oprichting en instandhouding van fractiebegeleidingsgroepen op binnenlands politieke beleidsterreinen. De belangstelling voor deelname daaraan laat vaak nog te wensen over.

Vanuit de binnenlandcommissie werden ook contacten onderhouden met diverse organisaties en actiegroepen zoals de werkgroep energiediscussie. Door de binnenlandcommissie worden in 1981 vier bulletins uitgegeven, twee over micro-electronica en een dubbelnummer over het energiebeleid. Dit laatste wordt vervaardigd door een nog van voor de fusie daterende energiecommissie, en wordt door het algemeen bestuur in november op hoofdlijnen onderschreven en in het kader van de brede maatschappelijke discussie over het energiebeleid

Jonge Israëli's bezoeken het CDJA

met een CDJA-reactie toegezonden aan de stuurgroep-De Brauw.

Voorzitter van de „opstart”- en binnenlandcommissie was Paul Doop.

16.9 Buitenlandcommissie

De buitenlandcommissie is belast met het bevorderen van de meningsvorming en -uiting over buitenlandse vraagstukken, en het onderhouden van contacten met het buitenland.

In het kader van de eerste taak, wordt in oktober een studiedag georganiseerd over vrede en veiligheid en worden bulletins gepubliceerd over Militairen in Latijns-Amerika en Christelijke minderheden in het Midden-Oosten. Voorts brengt de buitenlandcommissie regelmatig adviezen uit aan het algemeen bestuur over politieke stellingname, bijvoorbeeld inzake Polisario, Zuidelijk Afrika, Latijns-Amerika.

Vanuit de buitenlandcommissie worden ook contacten onderhouden met in Nederland opererende actiegroepen. Zo trad het CDJA bijvoorbeeld toe tot het Anti-interventie platform El Salvador.

De contacten met het buitenland betreffen met name de vertegenwoordiging van het CDJA in de Europese Unie van Jonge Christen-Democraten (EJJCD) en de commissie daarvan die de jonge CD-organisaties in de EG omvat, het Team of the Ten.

In februari worden op het congres van de EJJCD Hans Westhoff en Rob van de Beeten gekozen tot respectievelijk bestuurslid van de

EJJCD en vice-voorzitter van het Team of the Ten.

De eerste volgde in die functie Wim Polman op. Die op zijn beurt in oktober wordt benoemd tot president van de Wereldunie van Jonge Christen-Democraten.

Vermeldenswaard is dat in 1981 een uitwisseling plaatsvond met jongeren van de Nationale Religieuze Partij van Israël. In juli bezoeken vier CDJA'ers Israël, de bezette gebieden en Egypte; in september ontving het CDJA een zestiental NRP-jongeren in Den Haag.

Voorzitter van de buitenlandcommissie is Rob van de Beeten.

16.10. Redactiecommissie

De redactiecommissie is belast met de redactie van het leden-contactblad.

Bij de fusie was besloten dat dit zou worden opgenomen in het partijblad CD/ACTUEEL. Met de redactie van dat orgaan waarin de CDJA-redactievoorzitter zitting heeft, werd in 1981 intensief beraad gevoerd over omvang en formule van de CDJA-pagina's, wat per oktober resulteert in een voorlopige regeling van deze zaak, waarbij de pagina's een duidelijk onderscheiden plaats in het blad krijgen, en vastgesteld wordt dat het er steeds drie zouden zijn.

Door de onzekerheid over de beschikbare ruimte was ook tot oktober het voeren van een consequent redactieblad niet gemakkelijk; na die datum ging dat beter.

Voorzitter van de redactiecommissie is Aat de Jonge.

16.11. Vormingscommissie

De vormingscommissie, belast met de (kader-)vorming binnen het CDJA, publiceerde in maart een beleidsnota voor haar werkzaamheden. Na de vaststelling daarvan in mei door het AB worden aanzetten gedaan voor de uitwerking ervan. De commissie draagt ook bij aan de organisatie van de introductieconferenties.

Voorzitter van de vormingscommissie is Joba Jansen.

16.12. Kascommissie

De kascommissie, belast met de controle van de jaarrekening van het CDJA, vergadert in 1981 enkele keren. Omdat de jaarrekening 1980 niet tijdig gereed is, kan zij de ALV in november niet rapporteren, zodat de vaststelling ervan één vergadering moet worden uitgesteld.

De commissie wijst Jan Stevers aan als voorzitter.

16.13. Commissie van Beroep

De commissie van beroep, die uitspraak doet in geschillen, komt in 1981 twee keer in actie. In januari behandelt zij een klacht van twee leden over het ten onrechte stemmen bij volmacht in een vergadering van het provinciaal congres van Zuid-Holland; in september brengt de commissie aan het AB advies uit over de interpretatie van het fusieprotocol in relatie tot de verkleining van een provinciale afvaardiging in het AB. Tot voorzitter van de commissie van beroep wordt door de commissie Jos van Oyen aangevoerd.

16.14. Ad hoc-commissies

In het voorjaar functioneert een ad hoc-commissie die een aantal voor jongeren belangrijke punten voor het model gemeente- en provincieprogramma formuleert. Voorzitter van deze commissie is Harm Waterborg.

In november besluit het AB tot de instelling van twee ad hoc-commissies: één om te adviseren over binnen het CDJA onwenselijke cumulaties van functies en één ter opstelling van een jeugdplan (de christen-democratische visie op het jeugdbeleid).

Een officieel niet onder het CDJA vallende, maar wel nauw gelieerde commissie is de stafwerkgroep jongeren van het CVC, die de jongeren in aspecten van de verkiezingscampagne verzorgt. Zij staat onder voorzitterschap van Helmer Koetje.

16.15. Secretariaat

Het bestuur en de commissies worden bijgestaan door het CDJA-secretariaat bestaande uit een aantal bij het CDJA in dienst zijnde medewerkers.

In 1981 zijn op het secretariaat werkzaam: Govert Veldhuyzen (secretaris), Dik Koopmans (adjunct-secretaris) en Pia Poot-Schütz (secretaresse). De laatste neemt per 31 augustus

1981 afscheid en wordt als zodanig vervangen door Nel van der Zande.

16.16. Provinciale Afdelingen/ plaatselijke en regionale kernen

In alle provincies komt in 1981 het CDJA organisatorisch van de grond. Met de provinciale afdelingen wordt contact onderhouden via de leden van het algemeen bestuur en de provinciale vertegenwoordigers in de organisatiecommissie.

Bovendien maakt het DB aan het eind van het jaar een begin met bezoeken aan de verschillende provinciale besturen. Binnen het CDJA functioneren eind 1981 ongeveer honderd regionale en plaatselijke kernen. De coördinatie van deze kernen is opgedragen aan de provinciale afdelingen.

In het kader van het beleidsplan 1982 worden in het najaar initiatieven ondernomen om de provinciale en plaatselijke organisatie verder te versterken.

Financieel worden reeds in het najaar de mogelijkheden verruimd door het opstellen van een subsidiemogelijkheid voor CDJA-activiteiten door de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA. Tevens wordt door een werkgroep van CDJA en CDA-functionarissen een „Kernactieplan” ontwikkeld, dat in 1982 uitgevoerd, beoogt overal in het land CDJA-kernen van de grond te tillen.

16.17. Contacten met het CDA

De contacten met het CDA-bestuur worden behartigd via de CDJA-vertegenwoordigers in dagelijks en partijbestuur. Ook in vergaderingen van de partijraad en het CDA-congres hebben

CDJA-vertegenwoordigers een werkzaam aandeel. Met name gold dat de amendering en vaststelling van het CDA-verkiezingsprogramma in januari/februari, bij welke gelegenheid een groot aantal CDJA-amendementen wordt aanvaard. Met de andere gelieerde organen en organisaties wordt contact gehouden via vertegenwoordigers. Zo hebben de CDJA-leden als zodanig zitting in de redactiecommissie en de buitenlandcommissie van de partij, in het bestuur van de Stichting Kader- en Vormingswerk en in de raad van het Wetenschappelijk Instituut.

16.18. Contacten met PJK/CRM

Het CDJA is met de andere politieke jongerenorganisaties georganiseerd in het Politiek Jongeren Kontakt (PJK).

Het PJK maakt in 1981 moeilijke tijden door bij de vaststelling van het in de toekomst te voeren beleid én de oplossing van interne problemen tussen bestuur en stafmedewerkers.

Dit leidt in december zelfs tot een crisis waarbij het voortbestaan van het PJK op het spel komt te staan.

Eén van de doelstellingen van het PJK is het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van lid-organisaties ten opzichte van de subsidiërende overheid, in casu het ministerie van CRM. In 1981 kondigt de staatssecretaris een nieuwe subsidieregeling af voor politieke jongerenorganisaties over de inhoud waarvan ten departemente enige malen overleg wordt gevoerd. Belangrijkste nieuwe elementen zijn dat de subsidiebepaling mede afhankelijk wordt van het ledental, en de beklemtoning van de externe vormingsfunctie van politieke jongerenorganisaties voor niet-leden. ■

CDJA'ers actief op de partijraad

DE GROEI NAAR HET CDA

DE GROEI
NAAR
HET CDA

Momenten en impressies
uit dertien bewogen jaren

Wetenschappelijk instituut CDA

Sinds 11 oktober 1980 zijn KVP, ARP en CHU in het CDA gefuseerd. Dertien bewogen jaren zijn daaraan voorafgegaan. Jaren waarin veel problemen, meningsverschillen en ook achterdocht overwonnen moesten worden rond de grondslag, de politieke koers, de verkiezingen en de deelname aan de kabinetten-De Jong, -Biesheuvel, -Den Uyl en -Van Agt. Jaren waarin het CDA toch stapje voor stapje naderbij is gekomen.

Dit boek gaat over deze groei naar het CDA. Het is een openhartige beschrijving van een uniek proces in de Nederlandse politieke verhoudingen. Er bestaat geen andere publikatie die deze ontwikkeling in haar geheel beschrijft.

Het is geen wetenschappelijke geschiedschrijving, maar een *document humain*: een relaas hoe een aantal betrokkenen de groei naar het CDA persoonlijk heeft beleefd. De lezer vindt terugblikken van de heren Schmelzer, Biesheuvel, Tilanus, Andriessen, De Zeeuw, Aantjes, De Koning, Steenkamp, Van Verschuer en vele anderen. Ook de „gewone” partijleden komen aan het woord (o.m. de actie „Wij horen bij elkaar”), evenals het CDA-vrouwenberaad, de jongeren en de rechtstreekse leden.

Deze impressies zijn geplaatst in een zo volledig mogelijke chronologische weergave van wat zich de afgelopen jaren feitelijk heeft afgespeeld tussen de drie partijen op weg naar het CDA.

Het boek is geschreven en samengesteld door een werkgroep vanuit de samenwerkende wetenschappelijke instituten van het CDA en uitgegeven door Uitgeverij Wever in Franeker. Het telt 224 pagina's, waarvan 32 met foto's en cartoons. De prijs bedraagt inclusief portokosten f 18,- voor CDA-leden (te bestellen door overschrijving op giro 137000 ten name van CDA, Den Haag; bij 5 of meer exemplaren 10% korting), en f 25,50 voor niet-leden (ook verkrijgbaar via de boekhandel).